

Obodska proslava — cirilica.

Približal se je znamenit, največi letošnji praznik slovanske kulture; Črna Gora se je okrasila, ona je posvetila dneve od 26. do vključno 29. julija temu prazniku; ž njo ga pa praznuje tudi ostalo Slovanstvo. Modri knez Nikola I. je razglasil, da letos se bode praznoval 400letni spomin na tiskarno, ki je v črnogorskem kraju Obođu pred 400 leti tiskala prve knjige s cirilico, od katerih se je jedna obranila z letnico 1493. Ker pa so druge knjige še važnejše in potrebnije, tiskale so se gotovo poslednje poprej, nego ohranjeni „Oktocih“, in odtod je soditi, da Obodska tiskarna, ki je bila potem prenešana na sedanje Cetinje, je tiskala uže več let poprej cerkvene knjige s cirilico, in da je ona v obče prva, ki je tiskala s cirilico slovanske knjige. Slovani, zvedevši o nameri proslave te 400letnice, razveselili so se v obče, in vabilu razsvetljenega kneza, da bi se udeležili zgodovinskega praznika, so se tudi dostojno odzvali. Takó ne bode le Črna Gora slavila 400letnega spomina, udeleži se ga ne le Srbstvo po zastopnikih iz raznih in oddaljenih pokrajin, ampak tudi velike šole, akademije so odposlale slavne učenjake v Črno Goro v znak, da največi učni zavodi in znanstvene korporacije uvažujejo pomen kulturne Obodske slavnosti. Došli so ruski učenjaki od severja do vstoka, kakor iz Anglije in drugih držav; na take daljnje pota se ne pošiljajo brez važnega namena v učenosti osivele glave, in uže v udeležbi od takih stranij je viden posreden dokaz o velikem pomenu črnogorske kulturne proslave.

Ko je turška sila poteptala Balkanske države, in ko je bil razdejan srbski narod, ostala je Črna Gora zavetje, kamor ni segal turški meč tako strahovito, kakor drugod na Balkanu in ob Balkanu. Vera se je srbskemu narodu ohranila tudi drugod, ali gibati se ni mogel v kulturnih podjetjih. Črna Gora je po naravi utrjena in se zaradi tega laže brani od vrahjih navalov in naskokov. Ali k ugodni brambni naravni morajo se pridružiti tudi junaki, in v Črni Gori je zunanja pri-

rodna trdnjava v soglasju z junaštvom naroda. Jednako ni bilo dovolj, da se je ohranila vera med Črnogorci; ni bilo dovolj, da je kazala ista vera na potrebo tiska, potem ko se je isti, po iznajdbi, začel širiti od države do države. Treba je bilo tudi modrih vladarjev in sposobnih množ, in zgodovinska usoda je bila Slovanom toliko naklonjena na to stran, da je imelo pred 400 leti sedanje črnogorsko ozemlje razsvetljenih Gospodarjev Crnojevičev in sposobnega cerkvenega dostojanstvenika Makarija; vladar je vsled svojega potovanja oskrbel tiskarno, in cerkveni dostojanstvenik je pa skrbel, da so znali in začeli tiskati cerkvene knjige s cirilico. Ne le v geografski legi, v prirodnem zakotju in zavetju, ne le v ohranjenju vere, ampak vrhu tega v združenju modrosti vladarjev črnogorskih in sposobnih cerkvenih množ je vzrok in glavna zasluga, da more te dni Črna Gora in ž njo ostalo Slovanstvo slaviti štiristoletni spomin Obodske tiskarne in prve s cirilico tiskane knjige.

Zasluga Obodske tiskarne je neprecenljiva in se kaže sosebno v premišljevanju tedanjih okolnostij. Črna Gora ni imela nikakih zvez, da bi bila mogla izposoditi si od drugod cirilske tiskovne črke; gotovo jih je bilo treba še le napraviti, in tu je bilo treba pač poguma, da so premagali težave. Da bi ne bila cirilometodijska cerkev krepka dovolj med Srbi, utegnili bi se bili udati za cerkvene knjige, ki bi ne bile tiskane v cirilici, ampak v latinici, katere bi si bili mogli naročiti tu in tam in gotovo najceneje. Tu so cirilometodijske tradicije pomagale, da so brezuslovno želeli cerkvenih knjig s cirilico, in o tem je kritični in zgodovinski najvažnejši moment, da se niso uklonili latinici, ampak sami vstvarili si takó rekoč še jedenkrat cirilico, tiskovno cirilico, od katere je bilo zavisno vse drugo in nadaljnje jezikovno in literaturno razvijanje.

Cirilometodijska cerkev je bila tista vez, tista sila, ki je v Črni Gori v družbi z vsem drugim odločila, da

se je ohranila cirilica srbskemu narodu in morda še kakemu slovanskemu narodu na jugu.

Slovenski Trubar, ki ni doživel nepretrganih cirilometodijskih tradicij med Slovenci, ni imel več tiste moralne sile, ki bi ga bila gnala k premaganju težav zastran cirilice. Da bi bil on toliko utrjen v teh tradicijah, kakor Makarij črnogorski, ne bil bi miroval, dokler bi se ne bile cerkvene knjige, dasi prestrojene v Luterjevem duhu, tiskale s cirilico za Slovence. V tem torej, da je Črna Gora pred 400 leti, kljub tiskarskim napravam za cirilico pri sosedih, zmagala težave pri tisku s cirilico, ostane nausahljiva stalna zgodovinska zasluga Črne Gore in ž njo vsega srbskega naroda. Ta zasluga je takó velika, da se razteza v posledicah na vse slovanske narode, ki rabijo sedaj cirilico, in tudi te, ki je ne rabijo več, pa jo utegnejo še rabiti; in kolikor varuje cirilica svojstva posebnega kulturnega tipa, razteza se tu zasluga na človeštveno kulturo in civilizacijo v obče.

* * *

Ko bi bili Slovani, ki še pred 400 leti so imeli cirilometodijsko cerkev, začeli tiskati svoje knjige z latinico, bi se samo pisana cirilica ne bila ohranila dolgo. Tisk je uže tedaj začel vplivati v toliki meri, da bi bili zamenili pisano cirilico s tiskano in potem tudi pisano latinico. No, popraša kak zapadni Slovan, kaka nesreča bi bila v tej zameni? Ali bi ne bilo bolje, ko bi rabilⁱ vsi Slovani latinico? Takih vprašanj in iz njih izvedenih nasvetov smo mi tudi od slovenske strani uže mnogo dobili; ali tu ni mesta za predavanje o prednostih latinice ali cirilice. Dovolj je kazati na to, da cirilica pokriva bistvene glasove slovanskih literaturnih jezikov in tudi nepisanih narečij bolje, nego vsakaterⁱ alfabet, ki je doslej običajen pri Romanih in Germanih. V cirilici celi nepopačeni azbuki je celó združeno nekoliko stenografije, ko se zliva jako primerno po več črk v jedno in isto črko, in to v pogledu na samoglasnike, kakor tihnike. Najlepše se razkrije preprostost azbuke v primeri z latinico, kakoršno rabijo sedaj Poljaki. Tu je taka spletenost pri sestavah jednih in istih pismenk, da izprevidiš na prvi pogled prvenstvo cirilici pred latinico.

Nepopolni alfabete, kakoršni so v porabi latinice za slovanske jezike, vplivajo tekom časa jako neugodno na izgovarjanje, kakor more opaziti vsak Slovenec sosebeno pri šolski deci. Nepopačena azbuka pa zaščišča pristnost slovanskih jezikovnih glasov, s tem varuje tudi oblike jezika v leksikalnem in gramatiškem pogledu; ona brani, da se ne zatrejo sledovi prvotnih oblik, ali da bi ne mogli zaslediti v poznejših vekih etmologiških podstav raznoterim jezikovnim sestavinam. Na to stran drži celó pesniško svobodo v primernih mejah, da ne stavlja v stihe besed, katere ne spadajo skupej. To se vidi sosebeno tam, kjer s pomočjo latinice

nadomeščajo staroslovensko črko ѣ (jat) z raznimi samoglasniki ali njih sestavami. Na to in druge strani je celó sedanja srbščina popačena, ker je šel Vuk predaleč v izpremembi prvotne azbuke.

Pristna azbuka je uslovje, vsled katerega se morejo slovanski jeziki razvijati mnogo pravilniše, nego s pomočjo latinice, ki potrebuje celó za romanske in germanske narode različnih zvez in sestav za jeden in isti jezikovni glas.

Ravno zaradi svoje popolnosti loči pristna cirilska azbuka slovanske literaturne jezike v posebno skupino, katera se vjema s slovanskim skupnim plemenom. Azbuka je svojstven pomoček slovanskim literaturam, kakor je slovansko pleme svojstveno sredstvo za napredek človeštvene kulture.

Kot svojstven pomoček brani kolikor toliko azbuka slovansko pleme od agresivnega posezanja tujih narodov in je v tem pogledu tudi azbuka trdnjava proti potujčevanju.

Kot taka je azbuka čisto kulturnega pomena in ne seza dalje, nego seza slovanska, s cirilico pisana in tiskana literatura. Kot ločilo, kot znak, s katerim se loči slovanska literatura od tujih literatur, kot znamenje, katero bi tuji iz agresivnih namer radi uničili Slovanstvu, dobiva ista azbuka celó politiški, rekli bi, internacionalen pomen.

Znana je v širših krogih govorica o dveh velikih politikih, ki sta v razgovoru prišla na znake zapadne in vstočne kulture; jeden teh politikov, pristaš zapadne kulture, je prišteval te Slovane, ki ne rabijo cirilice, tudi iz tega vzroka k zapadni kulturni sféri. V resnici delujejo zapadniki v takem smislu; tam, kjer je še pristna cirilska azbuka, jo izpodkopujejo, ker vedó, da takim potom rušijo jez med slovansko in tujo literaturo, s tem pa jez med vstočno slovansko in zapadno romansko in germansko kulturo. Zato skušajo pristno cirilico najprej popačiti, kakor se je to zgodilo vsled nerazuma Vukovega pri Srbih, in kakor se sedaj isto vrši po slovanskih renegatih in zaslepljencih pri avstroogerskih Rusih, zlasti v Galiciji in Bukovini. Pri vsem tem kvarjenju azbuke in ž njim združenega pravopisanja je jako očiten zapadniški vpliv vmes.

Zapadni Slovani, ki nimajo več azbuke ali, ki je vsaj nočejo rabiti praktično, kakor sedanji Hrvati, ne izprevidijo vpliva na to stran; zapadni vpliv pri njih nima gledé na azbuko ničesar rušiti, saj je ne rabijo. Takoj ko bi težali zapadni Slovani za tem, da bi zamenili latinico s cirilico, začel bi zapadni vpliv najprej ovajati jih, potem pa zabranjevati tako teženje, popolnoma analogno, kakor se to vrši pri stremljenju za povratom cirilometodijske cerkve. Hrvatom, ki se ponašajo s tem, da se uče v osnovnih šolah čitanja s cirilico, priporočamo, naj se jedenkrat praktično poskusijo z Zapadom na to stran, pa bodo videli, da se jim ne bode

godilo nič drugače, kakor Čehom, Slovencem in Slovaki, kateri bi hoteli nadomestiti latinico s cirilico. Poljaki so uže preskrbljeni s svojim prepletenim alfabetom, ki je pravi monstrum med alfabeti latinice. Njim v konec tega veka ni niti nasvetovati take poskušnje, kakor Hrvatom, kateri bi se je lotili še najlaže, ako bi hoteli. Zapadniki dobro umejo pomen azbuke za Slovane, kakor pomen cirilometodijske cerkve; oni vedo, kaj delajo, ko uničujejo to nasledstvo sv. Cirila, s tiskom prve Obodske štamparije nadaljevano in utrjeno; a zapadni Slovani ne uvažujejo tega, kar umejo njih nacijski uničevalci. Da, še med vstojnimi Slovani je takih, ki bi radi zamenjali cirilico z latinico; to so taki, ki so po duhu uže popolnoma obsenčeni od zapadne kulture. Ravno sedaj, ob Obodski proslavi, se je srbski zapadnik oglasil s tem, da pride doba, ko Srbi zamenijo sedanjo azbuko z latinico. No, sedanja srbska azbuka se je itak preveč približala latinici, in dobri razum srbskih rodoljubov utegne dati srbskemu zapadniku drug odgovor s tem, da podari v resnici Zapadu sedanjo pokvarjeno azbuko, a zato jo nadomestijo z azbuko, ki bode dalje odgovarjala prvotni cirilski azbuki in s tem tudi sedanjemu srbskemu jeziku.

Obodska proslava 400letnice prvega tiska s cirilico daje prikladno priliko v premišljevanje Slovanom gledé na cirilico in njeno kulturno važnost; ti, katerim so pokvarili prvotno azbuko, utegnili bi pretresati vprašanje, kakó bi si jo zopet zboljšali; ti, ki bi jo mogli

rabiti, ko jo znajo iz osnovne šole, utegnili bi jo praktično uvesti v javno življenje; ti pa, kateri je nimajo več, bi utegnili vsaj od zapadniških nasprotnikov učiti se, kako bi sledili druge Slovane, katerim ni še škodoval Zapad do uničenja cirilice ali njenih sledov. Mi sicer ne verujemo, da bi 400letni spomin Obodske tiskarne probudil pojedine slovanske narode v toliki meri; vere nimamo, ker so ravno zapadni Slovani preveč zapleteni v politiške spletke, nego da bi se mogli zaresno lotiti kulturnega vprašanja, kakoršno je vprašanje o latinici in cirilici.

No, če bodo tudi samo pojedinci slovanskih, zlasti zapadnih narodov premišljevali pomen Obodske proslave, bode imela ona zaslugo za slovansko kulturo, in bode ta proslava zgodovinskega pomena in dostojna zopet svojega spomina. Vsekakor je primerno, da se slovanska inteligencija v obče zbere v duhu okolo onih udeležnikov Obodske proslave, ki so od blizo in daleč šli na Cetinje in na ruševine Oboda, na licu mesta spominjat se teh slovanskih prednikov, ki so vstvarili Obodsko tiskarno in tiskali prve cerkvene knjige s cirilico. Izlet na Obod, ki je v slavnostnem vsprejemu, ima ta namen, in takó združimo se, prisotni in neprisotni v hvaležnem spominu na te zaslužne pokojnike ter, kakor se spodobi, posvetimo nekoliko trenutkov ozbiljnemu premišljevanju o vprašanju slovanske azbuke in njenega eminentno kulturnega pomena. Črni Gori pa slava, da je dala Slovanom povod, praznovati v Obodski proslavi najznamenitiški slovanski kulturni praznik tega leta!

Kollárjeva stoletnica.

V dan 29. julija je sto let, odkar se je rodil veliki rojak slovaškega naroda, slovanski učenjak, pesnik in rodoljub. Spomin tega dne je občeslovanski, kajti genij Kollárjev spada po mišljenju, čuvstovanju in delovanju vsem Slovanom; on, dasi je pisal in pel najbolj na češkoslovanskem jeziku, obsejal je v ljubezni vse Slovane, zanje je delal, zanje se je mučil, zanje je postal mučenik vzornega dela. Neposredno je v svoj čas najbolj vplival na probujenje Čehoslovanov, a njegovi nauki so taki, da so vplivali in še vplivajo na vse Slovane.

V dostojno praznovanje 100 letnice njegovega rojstva so se letos najbolj pripravljali Čehoslovani in Slovaki, a ta spomin bodo praznovali vendar tudi ostali Slovani. Mnogo spisov se je uže priobčilo v ta spomin, in literarnim podjetjem je bila povsod mladina na čelu, in ona je dosegla, da so se učenjaki uklonili za raznotere spise in razprave, kateri naj bi po vrednosti označili Kollárja in njegove stalne zasluge. Iz Kollárjeve poezije gori ogenj rodoljubja, ljubezen do vsega Slovanstva. Ta ljubezen pa ni vzrasla s pomočjo jedino žive, pesniške domišljije, temveč izvira iz opazovanja

vrlin slovanskega plemena, katere previšujejo slabosti in premagujejo pesimizem, ki bi utegnil lotiti se motritelja slovanske, jako tužne prošlosti.

Kollár je globoko opazoval značaj slovanskih narodov, in zato ostanejo njegovi nauki veljavni tudi za bodočnost. Premišljeval je slovansko zgodovino in opazoval gibanje in značaj sočasnega rodu slovanskega plemena.

Na tujem, v Nemčiji so se mu vsiljevali spomini na razteznost nekdanje slovanske zemlje, katere velik del je postala rakev mnogim oddelkom slovanskih narodov. Videl je, da, kljub poginovšim tem narodom, je vendar še ostalo mnogo narodov slovanskega plemena s še vedno obsežnim ozemljem. Z druge strani je opazil, da slovansko pleme je prek in prek delavno, vrlo in pridno. Tu je nastal slovanskemu geniju problem: kakó je možno bilo, da je pri takih vrlinah in pri taki obsežnosti in skupnosti slovanskega plemena vendar mogel ali celó moral poginiti velik del tega plemena? Pesnik „Slávy dcera“ odgovarja si sam ter razkriva, da nesložnost, nepoznanje, nerazum skupnih kulturnih intere-

sov so zakrivili, da se Slovanstvo ni branilo proti skupnim vragom, in da so takó Polabski in drugi Slovani poginili tam, kjer biva in kaže svoje kulturne sile dandanes nemški narod.

To spoznanje o glavnem vzroku zgodovinskih nesreč slovanskega plemena daje pesniku izvajati različne nauke. On ne obupuje, ampak, spoznavši slovansko bolezen, hoče isto celiti in kazati, kakó bi se zacelila. Postulat mu velja tudi nadalje ta, da slovansko pleme naj ostane *delavno in pridno*. Delo in pridnost mu ohrani čvrste in vedno sveže fizične in duševne moči. Dá, delo in pridnost priporoča Kollár slovanskemu plemenu v toliki meri, da niti ne želi, da bi to pleme dobilo kaj zlehka, brez truda in takó rekoč v dar. Jedino z delom se dosežejo stalni vspehi, nad katerimi je blagoslov.

Ta nauk je kardinalen; za slovanske narode, kolikor uči zgodovina ni toliko potreben, ali v pogledu na bodočnost bi bilo vendar opasno, ko bi se dali Slovani zavesti po drugih narodih, ki skušajo dosežati bolj ob lahkem gmotnega blagostanja, in kar je v posledicah združenega ž njim. Dandanes je ta nauk celó potrebníši nego za Kollárjeve dobe; kajti velika obrt in trgovina bi utegnili tudi slovansko pleme zavesti, da bi opuščalo tradicionalno, starodavno, prazgodovinsko in zgodovinsko podstavo slovanskega dela, namreč kmetijstvo in v obče delo v naravi. Doslej se ni bati, da bi slovansko pleme opustilo to podstavo, ali pojedinim oddelkom, ki zavidajo druge narode zaradi bogastva, izvirajočega iz velike obrti in trgovine, ostane Kollárjev nauk vedno primeren opomin, da bi v svojih stremljenjih ne zagazili predaleč.

Toda delo na zdravi podstavi v ohranjenje nasproti agresivnim sosedom ne zadoščuje; zato priporoča naš pesnik skupno kulturno delovanje. V ta namen priporoča pripomočke, s katerimi bi slovanski narodi spoznavali drug drugega, in ti pomočki so mu pred vsem v

literaturnih sredstvih, ker ti širijo spoznanje in zavest o slovanskem plemenu. Njegovi nasveti so celó podrobni in kažejo tudi za ta del globokost pesnikovega duha. Saj je duševno spoznanje tudi gledé na skupne kulturne potrebe prvo uslovje vsega napredka. Jedino po spoznanju drug drugega se morejo obuditi interesi za skupno kulturno delovanje in okrepljenje, s tem pa tudi vzrasti kulturne sile za brambo proti agresivnim narodom.

Poleg tega je potreba, da so pojedinci, vzrasli po razumu, tudi trdni značaji, ker le takó se je možno ogniti, da ne postanejo renegati, odpadniki slovanskih narodov. Značaji pa se vstvarjajo v mladosti, in čudo, da Kollár opominja sosebno slovansko mladino k vzgojenju trdnih značajev.

Takó je v Kollárjevih nazorih cela veriga fundamentalnih nauk za vse slovanske narode, za množice in za inteligencijo; on razkriva v teh naukih, kar potrjuje zgodovina, in kar potrjujejo nepretržna dela pravekov in zgodovinskih vekov slovanskega plemena. Kollár zaupa v plemenske lastnosti, ki se kažejo sosebno v poštemem fizičnem delu in tudi žilavosti in plodovitosti plemena; a k temu pridružuje postulat razvoja duševnih sil, kulturnega delovanja in razuma skupnih kulturnih interesov, katere je v sili zaščiti, s tem pa braniti jezik in narodnost.

Kollár je s takimi fundamentalnimi in ravno zavoljo tega lahko umevnimi resnicami postal dejanski slovanski učitelj, apostol po potrebah novejših dob. Ta značaj slovanskega učitelja je in ostane vzrok, da se slovanski narodi, brez razlike na politiško mišljenje, s hvaležnostjo spominjajo slovaškega rojaka, velikega genija Kollárja; ta značaj bode povod, da se slovanski narodi sedaj sto let in čez veke bodo spominjali z jednako ali pa še večo hvaležnostjo, če sí mislimo, da s povečanim razumom raste tudi spoznanje stalnih zaslug, katere ima Kollár za vse Slovanstvo. Slava, slava njegovemu spominu!

Когда столкуемся, о братья,
И тутъ дорогу мы найдемъ,
Чтобъ могли за дѣло взяться,
Не ворочались бы кругомъ?

Мы духъ славянскій призываемъ,
А духъ то все отъ насъ бѣжить.
Въ волнахъ чужихъ мы утопаемъ,
А все подрались бы сейчасъ!

Такъ дѣти, дѣти поступаютъ
Когда даетъ имъ кто пирогиъ:
Всѣ распри мигомъ забываютъ,
Съѣдаютъ каждый свой пирогиъ.

А тутъ-то распри возгораютъ
За съѣдаемый вотъ за пирогиъ,
И всѣ ругаться начинаютъ:
А пирога не даль имъ Бог!

Пирогиъ чужой и ядовитый!
Дала его рука врага.
Приманчивъ онъ, но ядъ въ немъ скрытый,
Не дастъ онъ пользы никогда.

Мѣ дѣти мы: пирогиъ съѣдаемъ
Чужой, хоть онъ и ядовитъ,
И соримся и убиваемъ.
А кто тутъ весель, кто тутъ сытъ?!

Iz poezij M. J. Lermontova.

И скучно и грустно.

И скучно, и грустно, и некому руку подать
Въ минуту душевной невзгоды...
Желанья!... что пользы напрасно и вѣчно желать?..
А годы проходить — всё лучшіе годы!

Любить... но кого-же?.. на время-не стоитъ
А вѣчно любить невозможно. [труда...
Въ себя ли заглянешь? — тутъ прошлаго нѣтъ и
[слѣда.
И радость, и грусть, и все тамъ ничтожно...

Что страсти? вѣдь рано или поздно ихъ сладкій
Исчезнетъ предъ судомъ разума; [недугъ
И жизнь — если посмотришь съ холоснымъ вни-
[маніемъ вокругъ —
Такая пустая и глупая шутка...

Izvirnik.

Dosadno, otožno je.

Dosadno, otožno je, dati ne moreš roke,
Če žalost ti dušo napaja...
Zaželel si kaj si!.. Kaj večno gojiti le že-
A leto najbolje — ti hitro odhaja! [lje?..

Da ljubiš.. pa koga?.. začasno ni vredno
A večno kako bi ljubil ti? [ti to,
Pogledaš li va-se? — tam vse je ušlo ti
[hitro,
In radost in muke, kako jih ujel bi?

Kaj strasti? saj preje — pozneje jih sladka
Izginje z besedo razuma; [ta bol
Življenje — poglej le si hladno in pazno
[okol' —
O, kaka je šala to, glupa in pusta...

C.

Досадно, отъжно ю.

Досадно, отъжно ю, дати не можеш рѣке,
Че жалост ти душѣ напая...
Зажелѣл си кай си!.. Кай вѣчно гонитъ ле желѣ?..
А лѣто najbolje — ти хитро одхаетъ!

Да любиш.. на кога?.. Зачасно ни вѣдно ни то,
А вѣчно како бы любил ты? [хитро,
Погледаш ли ва-са? — там все ю ушло ти
[хитро,
Ии радость ии мѣже, како ихъ ужал бы?

Кай страсти? сай прѣе — познѣе ихъ сладка
Изгинѣ з бесѣдой разума; [та бол
Живлѣнье — поглай ле си хладно ии пазно
[околь
О како ю шала то, глупа ии пуста.

Ламурскій.

Kita cvetja.

Tam pred cerkvijo si stala,
Dekle mlado in lepó!
Kito cvetja si mi dala.
Nasmehljala se ljubó.

Nisi dala ti mi cvetja
V znak, da srčno ljubiš me,
Niti iščeš ti zavetja:
Dalo dobro ga srcé!

Ljubi smehljaj meni vzbudil
Je spomine davnih let,
Ko sem vroče v duši ljubil
Jaz najlepše iz deklet.

Tam pred cerkvijo je stala,
Dekle mlado in lepó,
V roki cvetje je držala,
In me gledala ljubó.

Bela peča pokrivala
Lepo, mlado je glavó.
Vsa v mladosti je dišala,
In me gledala ljubó.

Tudi jaz sem tebe gledal,
Dekle mlado davnih let!
Va-te sladko se zagledal,
Tvoj boječ lovil pogled!

Iskra ta je zanelila
V mladih srcih nam plamen,
Čute sladke je vzbudila:
Vedela sva njih pomen!

Nježno sva oba ljubila,
Srci trepetali sta.
Nič si nisva govorila,
Vroče pa ljubila sva.

— st —

U S L A V U

Knezu Ivanu Franjinu Gunduliću.

Ali što ime njegovo ne samo
vječnimi kiti zvijezdami, već i u
isto sunce pretvara, jest ona od
svih epopeja kruna...

Četir burnih prohuji vjekova,
Kad božanstva slovinskih gora,
Kad sirene jadranskoga mora
U zbor prvi sjajnijeh dvorova

Usred čara hrvatskih gradova
Kruna sazva: „Divna svanu hora,
Da se viju vienci od lovora,
Kim dosudi ljubav od bogova“.

Usta onda slovinskih vila
Cesarica: „Rodit će pjesnikâ
Zbor se krasan, četa velikanâ.

U toj bit će četi carska sila,
Kô iz raja harnom rodu dika:
Silni, slavni stvoritelj „Osmana“.

Grofu Janku Draškoviću-Trakošćanskomu.

Le vieux Comte Janko Drašković fut toujours regardé comme le Chef du parti illyrien, ce qui lui donna un certain lustre..

Kô za naviek patniku Hrvatu
Robstvo sudba dosudila da je,
Za slobodu borio se zlatu,
Rajska ćerka, ne znajući, šta je.

Dušman tekar brat bijaše bratu,
Inih krotko pateć napadaje —
Mongolskom se klanjajući svatu,
Tuiskove gorde goječ zmaje.

Ali sievnu usred mrka mraka,
U pô noći, na nebu hrvatskom
Sunce jarko, božanskog junaka

Biće divno. I u kolu bratskom
Zbor se diže onijeh prvaka —
Strah tevtonskom hleplju i arpadskom.

U Beču, julija mjeseca 1893.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Opet onim . . .

Tko dušmana strti želi,
Zar će njemu da se klanja?
Tko u nebo doći žudi,
Zar će ići putem pakla?
A tko sreću grè da traži,
Zar da grede, kud nesreća?

Sve bi dali, sve bi dali,
Dà, i sebe, dà, i sebe:
Al da dodješ i zamoliš
Par forinti, a za školu
Cirilovu — dobio bi
Ili manje ili ništa.

Slaven Švabi bit će bratom,
Slaven Švabu svojim zvati —
Ili Slavena Švaba lija
Robljem svojim, marvom svojom:
Ima u nas mudrih glava,
Mudrih glava, umnih glava . . .

Brat uz brata stupaj svoga,
Štitim divni budi sloga,
I slabiće štono jači,
I junake slabi, tlači:
Iza štita stojeć toga,
Ne boj mi se nego Boga!

Ima u nas mudrih glava,
Mudrih glava, umnih glava,
Te si žele to i ono,
Te mi žude jadnom rodu,
Ah, slobodu, čast i slavu
I prvenstvo pod nebesei.

Tako u nas bješe davno,
Tako, brajne, jeste sada,
Tako bit će dugo jošte,
Ili dugo ili naviek:
A slobodu tko bi zvao,
Kada može doći sama?

Brata više brat se boji
Nego vruga paklenskoga:
Ja ih znadem, vruga jadni
Toli sladko grle, ljube,
Al se tresu, ali dršću,
Kada spaze brata svoga . . .

Iza štita stojeć toga
Ne boj mi se nego Boga:
Iza štita stojeć toga
Na dušmana udri svoga;
Iza štita stojeć toga
Strt ćeš vruga paklenskoga! —

Za slobodu, čast i slavu
I prvenstvo pod nebesei,
Hvale mi se, sve bi dali,
Što je njima Bog i sudba —
Sve bi dali, sve bi dali,
Dà, i sebe, dà, i sebe.

Nego neće doći sama, —
Veće Švaba, janje krotko,
Darom će je dati nama,
Nama jadnim' slugam svojim:
Hvala, hvala, vela hvala,
A na takom divnom daru!

Kanda bratac bratu svome
Drugo štogod želi, žudi,
Nego dobro, sreću sladku
I slobodu, brajne, zlatu: —
Brat uz brata stupaj svoga,
Pak im neće biti zloga.

Mnogo imam još da pjevam
(Ako pjesmom zvati smijem,
Što je proza tek u verzih)
O sramoti i strahoti,
Štono vlada rodnom jadnim
Izpod Alpâ do Balkana.

Ali čemu da se trudim,
Vrieme tratim dragocieno,
Kad ih nije, da me štiju,
A štijući razumiju? —
Što će drugom misli moje,
Kad ideje ima svoje?

Ima u nas mudrih glava,
Mudrih glava, umnih glava,
Te ne znadu, što govore,
Te ne pojme, što li tvore. —
Ja im vendar zla ne snujem,
Već ih liepo savjetujem:

Tko dušmana strti želi,
Zar će njemu da se klanja?
Tko u nebo doći žudi,
Zar će ići putem pakla?
A tko sreću grè da traži,
Zar da grede, kud nesreća?

Dr. A. pl. Budisvoj.

Gušter.

Vražju digli galamu na njega. Mâ da je otrovnica
zmija, nebi se tako sjedinili proti njoj. A on? Ležao
mirno na suncu, pa se sunčao, tamanio mušice, vrludao
po starom zidu dobar kô dobar dan. Al dà, sve proti
njemu. Osobito se neki odrpanac drevio: — treba ga
ubiti, treba! I digô svu dječurliju proti zelenom gu-
šteru. Puk kamenom, a gušterov rep ode na više ko-
madića, al on bjež, pa pod kamen. Sad je gotov! —
poriba si veselo ruke odrpanac, a djeca zavikala kô

luda: gotov je! Kad iza nekoliko dana evo ti ga pred
rupicom... sunča se sa celim repom! Odrpanac i djeca
zinuše od čuda — — —

— — — Poznam izmučen kraj, komu odtrgaše
sva uda. Već mu neki pjevaju i posmrtnicu — ipak
mislim, da će doći dan, kad će se taj kraj ugrijati na
slobodnom suncu sjedinjen i cjelovit — — —

— — — Zinut će i tad od čuda i biesa neki
ter neki!

R. Katalinić Jeretov.

Zlatna slova.

Svjetlom k slobodi!

Vrieme mrakom od zabiti
Cara i carske krije imena;
Samo je svietla vik na sviti
Djelâ uzmožnieh uspomena.

I. Fr. Gundulić.

Pjesma će našim potomkom kasnim
Zanosno slavu onoga riet,
Koji je svojim „Osmanom“ krasnim
Proslavit znao slovinski sviet.

Dr. A. Harambašić.

Kad uze sliedom sliediti
Slavnog Omira stope;
Ter širom cielog Slovinstva
Zagrmi kao grôm
Epska mu trublja, na slavu
Krstu i rodu svom.

Stjepan Buzolić.

A tvoj¹⁾ lovor, kako tada.
Zelen je uvijek, njemu nije
Smrti, zime, ni zapada.

M. B. Vučićević.

Tu velikane rodi zemlja mala,
I veličini divio se sviet.

A. Šenoa.

Kad ti²⁾ djeca budu Slavjanići,
Kada Giorgi, Gondola i drugi
Opet budu Gjorgić, Gundulići,
Tad će i tvoj kraj prispjeti tugi.

P. Preradović.

Priredio Dr. Trnoplesar.

Al mu se genij pjesnički
Na viši zrenik pope,

Hrvaština tu²⁾ prvom pjesmom cvala,
I divan miris sipô širom cviet;

¹⁾ Gundulićev.
²⁾ u Dubrovniku.
³⁾ Dubrovniku.

Biserje i alemovi.

Vidi podlistak „Slovenskoga
Naroda“ od 17. t. m.

Starost i mladost.

Djul-djevojka¹ pod djulom² zaspala³,
Djul se kruni te djevojku budi.
Djevojka je djulu govorila:
„A moj djule, ne kruni se na me!
Nije meni⁴, do šta⁵ no je tebi,
Već⁶ je meni do moje nevolje:
Mlad me prosi, za stara me daju.
Star je vojno trula⁷ javorina:
Vjetar duva⁸, javorinu ljulja⁹,
Kiša ide¹⁰, javorina trune¹¹; —
Mlad je vojno ruža napupila¹²:
Vjetar duva, ruža se razvija,
A od kiše biva¹³ veselija,
Sunce sija¹⁴, ona rumenija.“

Ponizna molba.

Sokô leti visoko¹⁵,
Kрила nosi široko;
Na desno se okrenu,¹⁶
Gradu vrata ugleda,¹⁷
Al na vratih djevojka:¹⁸
Bjelo lice umila,
Obrvama uzvija,
Grlo joj se bijeli
Kano snijeg u gori;¹⁹
Momče stoji prema njoj²⁰
Pak joj tijo²¹ govori:
„Oj djevojko⁰, dušice!
Sapni²² puče²³ pod grlom —
Da se grlo ne bieli —
Da me srce ne boli.“²⁴

Kletva.

Milane, prvo gledanje,²⁵
Za malo ti se gledasmo,²⁶
Za malo, dvije godine!
Tko nam se sastat ne daje,²⁷
Negô nas mlade razstavi:²⁸
Duša mu raja ne vid'la,²⁹
Negô se vila i vila,³⁰
Nasređ se pakla savila!³¹

Vienac.

Mlada Neva vodu nela,³²
Na vodu se nadvodila,³³
Sama sebi besjedila:³⁴
„Jao jadna, liepa sam ti!
Još³⁵ da mi je zelen vienac,
Još bi jadna ljepša bila:
Ljubila bih čobanina,³⁶
Čobanina Kostadina —
Koji šeće pred ovcama
Kano mjesec pred zviezdama.“³⁷

Ljubica.

Ljubica je sama rekla,
Da je prvi cviet od ljeta.
Ako i jest kriva vrata,³⁸
Ama³⁹ lijep miris dava.
Kad bi znale djevojčice,
Što je miris od ljubice:
Sve bi cvieće pomorile,
Ljubicu bi uzgojile.⁴⁰

Tri tuge.

Slavuj⁴¹-ptica mala
Svakom pokoj dala,
A meni junaku
Tri tuge zadala.

Prva mi je tuga
Na srdašcu mome,
Što⁴² mi nije majka
Oženila mlada;

Druga mi je tuga
Na srdašcu mome,
Što moj vranac-konjic
Pođa mnomo ne igra;

Treća mi je tuga,
Ah, na srcu mome,
Što se moja draga
Na me razsrdila.⁴³ —

Kopajte mi raku
U polju široku
Dva koplja duboku,
Četiri dugačku;

Više moje glave
Ružu usadite,
Niže mojih nogu
Vodu izvedite:

Koje mlado prodje,
Nek se ružom kiti,⁴⁴
Koje l' staro prodje,
Neka žedju gasi.

¹ Djul-djevojka — pspd.: zumbul-momče, karanfil-djevojka (v. 3. br. t. god.), zumbul-udovica (v. 21. br. pr. god.); istotako barjaktar-djevojka, djules-Ana, dilber-Jevrosima (v. 23. br. pr. god.), dilber-Angjelija, kamen-vrata, samur-kalpak, crven-kapa, saktijan-sepet, zulum-čalma, karanfile-Ivo, šećerli-djevojka, mermer-sokak, amber-duša, mor-dolama, miris-cvieće itd. — ² djul (gju) = ruža, (rosa) — ³ Djul-djevojka pod djulom zaspala, v. u 11. br. op. 2. — ⁴ nije meni — meni nije mar. — ⁵ do šta — mjesto: do čega. — ⁶ već — nego. — ⁷ truo (trul), trul-a, trul-o = gnjil. — ⁸ duvati — puhati (pihali). — ⁹ ljuljati — gibati (tresti). — ¹⁰ kiša ide — kiša pada — kiši (dažd, dež, daž, ide — dažd pada — daždi, dežuje). — ¹¹ trunuti — gnjiti — v. op. 7. — ¹² napupiti (na-pup-i-ti) — narasti do pupa (Knospen bekommen, ausschlagen). — ¹³ bivati — postajati (feri). — ¹⁴ sijati, sijam = svjetliti; sijati, sijem = sejati, sejem. — ¹⁵ — — — — — — — — — ¹⁶ okrenu-ao. — ¹⁷ Hrvatu je liepo, što je bielo i što je rumeno. Liepa je djevojka, kada je biela (kano snieg, kano mlieko), ali nije liepa, kada je blieda. — Rumena je djevojka liepa, kad je „rumena kano jabuka“, ali nije liepa, kada je „krvava (crvena, rumena) kako krv“, (čakavski). Najljepša je djevojka, kada je biela i rumena. Čakavci „taranjaju“: „Oja nina nena, Biela i rumena!“ —

Barbari vole (ljube) žensku „krvavu“ kako krv“, „gospoda“ žensku bliedu (bez krvi). Hrvati nisu ni „barbari“, ni „gospoda“. — ²⁰ prema — vis-à-vis. — ²¹ tijo — tiho (pspd. suro, mjesto: suho). ²² sapeti, sapnem — zaputiti (zukunftpfen). — ²³ puče, putac, dugme (Knopf). — ²⁴ Gdje li u poeziji dražestnije šale? — ²⁵ — — — — — — — — — — ²⁶ gledasmo-impf. — ²⁷ daje — aorist. — ²⁸ v. op. 26. ²⁹ Duša mu raja ne vid' la! = Da bi duša raja ne videla! — ³⁰ v. op. 28. — ³¹ v. op. 29. — ³² nela (niela) = nesla. — ³³ Na vodu se nadvodila — v. u zadnjem br. op. — ³⁴ Kako da ti pred očima slika! — ³⁵ još = še (= vrhu toga, k tomu). — ³⁶ čobanin = ovčar. — ³⁷ Divne li prispodobu! — ³⁸ v. op. — ³⁹ ama — ipak (ali). — ⁴⁰ To su divni stihovi! — ⁴¹ slavuj — slavulj — slavić — slavac — slavec — ⁴² što-quod (da, jer). — ⁴³ Prva mi je tuga na srdašcu mome itd.; druga mi je tuga itd.; treća mi je tuga itd. — prspd. I. Mažuranić, Smrt Smail-age Čengijica II.: Jedni su mi na srdašcu jadi, Što mi Čengić smaknu Moračane; Drugi su mi na srdašcu jadi, Što mi Čengić pogubio baba; A treći mi na srdašcu jadi, Što 'e još više, da još krvnik diše. — ⁴⁴ Koje mlado prodje, Nek se ružom kiti = Ono mlado (t. j. onaj mladi i ona mlada), koje prodje, nek se... kiti.

Priredio Dr. Trnoplesar.

Malo kritike.

(Dalje.)

A niti sedaj ne pričnem takoj grajati, temveć še razliti po naslednjih vrsticah. In prav od srca mi gre nekoliko osladim tiste grajalne kapljice, ki jih mislim ta hvala; ne morem namreč dovolj izraziti svoje zado-

voljnosti o tem, da ni dal urednik vpreči „Dom in Sveta“ v ojnice tiste stranke, ki je vzela vse katoličanstvo v zakup, ki bi pa prav isto vlogo igrala kakor farizeji, ko bi se ponižal naš Zveličar še kedaj na naš grešni svet. Prav od srca mu verujem, ko trdi, da „Dom in Sveta“ ne vzdržuje nikakoršna stranka, ampak on sam z nekaterimi požrtvovnimi sotrudniki. Da pa povdarja vedno, da se naslanjata on in njegov list na krščansko podstavo, kdo bi mu to zameril? Tega ni dolžan samo svojemu stanu, ampak tudi narodu in dobi, v kateri živimo. Ali ne živimo v takih časih, ko bode skoro vsa Evropa razdeljena na dva velikanska tabora, v tabor krščenikov in novodobnih poganov? Ali ni prišlo uže tako daleč, da nam židovski žurnalisti, katerih izdelke čitamo za drag denar, grdiijo in smešijo s skrajno frivolnostjo vse, kar nam je drago in sveto, in dočim nam blatijo naše verske tradicije, s katerimi so prepleteni naši najljubši spomini iz najnežnejše mladosti, so jim židovski prazniki priljubljeni predmeti za bombastiške uvodne članke? Ali ni pri takih razmerah umestno, vedno in vedno povdarjati krščanstvo ter klicati v spomin njegova načela? Od tiste farizejske nestrpnosti, od tistega psevdokatoliškega jakobinstva, ki je na našem katoliškem shodu drzno dvignilo svojo glavo, je „Dom in Svet“ daleč oddaljen.

Toda moje hvale ni še konec; ali ni to pravi Balaamov posel, ko sem prišel grajat, a moram hvaliti? Mož je baje da neznanski priden; no tega nam ne bi trebalo pripovedovati, ko o tem svedoči njegovo obsežno slovstvovanje. Ali tudi uže mladenič je bil, pripovedujejo, nekak Didymos Chalkenteros, Didim železno-sedežni, kateremu od zgodnjega jutra pa do poznega večera ni ušla ni jedna minuta naporabljena; a dnevni njegov program, natančno razpredeljen, obsežal ni samo obveznih predmetov, ampak tudi druge klasiške in novejšje jezike, staro filologijo in slovenistiko; filozofijo in skolastiko; humanistiko in realistiko in tudi — telovadbo moža da je navdajala nekaka faustovska vedohlepnost. In res, v prilično kratkem času pridobil si je vsaj polovico Faustovih doktorskih klobukov, dasi je začel z onim, s katerim je baje Faust končal, vskliknivši „Und leider auch Theologie“. Bati se je uže bilo, da je mož zgolj receptivne naravi, kakor Čop, katerega je spravil ravnokar „Dom in Svet“ v zastavico in slovstveno vajo na platince ali „nožnice“ v jedno poslednjih številčk, in katerega je Preširen tako dobro zadel z znanim epigramom.

Toda glej čudo! Mož zastavi pero, katero mu sedaj tako po bliskovo reže črne brazde po belem papirju, kakor da bi hotel hipoma popraviti zamudo, ker je pričel pozno. In letos nosi uže šesto leto na pléčih uredniško breme, za katero ga, dejal bi, zlasti vsposablja ona splošna izobraženost, katero si je vedel prisvojiti s tolikim naporom v mladih letih.

Ali tisti faustovski duh navdaja ga tudi urednika. Ustanovil si je svoj list, in za list skrbi sedaj „od zore do mraka od mraka do dne“, to pa morda ne samo v prenesenem pomenu, ampak dejanski; jaz mu vsaj popolnoma verjamem, ko trdi (VI. št. 1. na platnicah), da so uredniškemu poslu odločene mnogoštevilne dnevne in nočne ure. In za list mu ni nobena žrtev prehuda; neutrudno vabi zanj pisatelje in umetnike, a neumorno piše tudi sam. Ker je list ilustrovan, postal je sam fotograf in se zatopil v skrivnosti mnogoterih novodobnih ponatiskovalnih umetnostij, katerim pisec teh vrstic vsem ne ve niti imena, in sicer toli temeljito, da nas sedaj poučuje „O tiskanih slikah“. Da bi priskrbel listu mičnih potopisov, ne straši se mučnega potovanja v jutrove dežele. Piše življenjepise i Hradeckemu i Rafaelu, i Ondříčku i Blažu Potočniku, ocenjuje množice slovenskih in neslovenskih knjig, za katere treba obilico časa, ako naj jih samo jedenkrat prečita od konca do kraja. In nehoteč nijednega prostora pustiti neporabljenega, razgovarja se na „nožnicah“ poljudno s svojimi naročniki o najbolj perečih domačih vprašanjih. Obsežna slika pa vendar ne obseza vsega slovstvenega delovanja njegovega (prim. „Uvod v modroslovje“, „Dušeslovje“. „Drobtinice“); pri tem pa se drugih službenih poslov nismo niti dotaknili.

Ali ni to pravi „monstrum actionis“? Kaj porečemo k temu? Res, čuditi se nam je možu, ali na misel nam tudi prihaja svarilo delfiško „Μηδὲν ἄγαν!“ ali „Ničesar preveč“! S tem ne izrekamo bojazni radi moža samega, radi njegovega zdravja ali živčevja, dasi imamo Slovenci v tem žalostne izkušnje:

Nič noče dozoreti nam, kar kaj obeta! — to je grénko!

Kako se je mudilo vam: Erjavec, Levstik, Šubic, Jenko!

In kako se je mudilo tebi, častiti pesnik te kitice, da si še za življenja svojega, za moške svoje dobe, napisal si svoj slovstveni testament, tako da je videti, kedar sedaj kaj še pošlješ v deželo, kakor da bi nam poslal tisti izdelek iz — onega sveta. Toda govorimo resno, prav resno! Ali ni tej neveseli prikazni v Slovincih kriva naša neugnanost in nenasitljivost — faustovstvo — ki nam prezgodaj izpodkoplje zdravje ali vsaj obrabi živce. Ob vzrokih te prikazni morda o priliki kaj več!*) Toda vse to nas na tem mestu nič ne briga; v tem obziru ni nihče nikomur odgovoren nego sebi in Bogu.

Ali stvar ima še tudi drugo lice. Je-li pri toliki mnogostranski poudovitosti in razcepljenosti tudi zajamčena potrebna temeljitost, notranja in oblikovna vsaj relativna dovršenost? Ali ni neizogibno z njo spojena kolikor toliko vihravost in površnost?

*) Prav potreba bode! Poleg faustovstva so temu vzrok tudi specifične razmere in potrebe — malih narodov, torej tudi slovenskega, ko zahtevajo od jednih in istih rodoljubov na jednom in istem polju delovanja — preveč!

Ugovarjalo se mi bode: Saj „Dom in Svet“ ni izključno namenjen razumništvu, temveč tudi širšim krogom, in njegov urednik, ki je s početka izjavil izrečno, da piše za mladino, si je pozneje vzpostavil za- dačo, da bode pisal za omikane Slovence sploh, toda *preprosto in domače*. Kaj ne, za poljudno pisanje pa ni treba bog ve kakega pripravljanja in premišljevanja?

No, izjaviti mi je, da imam o poljudnosti celó dru- gačne pojme. Koliko se greši (brez ozira na „Dom in Svet“!) pod geslom poljudnosti! Po mojih mislih ne more knjige res prav poljudno, a dobro spisati nego pravi strokovnjak z najvestnejšim trudom. Vestni pa morajo biti poljudni spisi tem bolj, ker se obračajo do slepo zaupnih, a često nerazsodnih čitateljev, ki ne znajo in ne morejo kontrolovati pisatelja in njegovih virov. A kdor piše mladini, bodisi vedno svest zlatega načela, *da to, kar je najbolje, je jedva dovolj dobro za mladino*.

Čujem uže zopet ugovor: Saj si sam povdarjal, kako izobražen, kako *splošno* omikan je urednik „Dom in Sveta“; če on ni sposoben, da piše in sodi o kate- rem koli predmetu, kdo pa je?

Stoj prijatelj! Ali si pomislil, kaj je to: obča izo- braženost, katera se tako često povdarja in rada nazi- vlja tudi *formalna* izobraženost? Ali ti morda ona daje pravico, ali, bolje, sposobnost, govoriti in poučevati druge o katerem koli predmetu in kedarkoli? Ta kriva misel je uže jako stara, starejša nego dva tisoč let, in uže Sokrat jo je moral pobijati proti Protogori, ki se je hvalil, da uči umetnost, s katero se vsposabljuje učenci njegovi govoriti boljše, nego strokovnjak, za katero koli stroko ali pa tudi *proti* njej. O obči izobraženosti gojim jaz idealnejše misli; obča ali splošna izobraženost je človeškemu omislju nekako široko ozadje, katero ti omogoči *pravo* duševno *perspektivo*, da spraviš sebe, svoje zmožnosti, svojce, svojo domovino, svoj narod v pravo razmerje z ostalim svetom, da ne preceniš po napačni perspektivi sebe, svojih zmožnostij, svojcev itd., zaradi tega ker je vse to bliže, nego ostali svet. Vrhu tega obče izobražen človek krene lahko na katero koli stran strokovne izobraženosti, hoteč postati strokovnjak ter morda dotični stroki odkazati nove poti, krene lahko zato, ker ga obča izobraženost vsposablja, da brzo najde potrebna sredstva in najboljše vire v dotičnej stroki. Pisatelju pa je obča izobraženost trdna zaslomba, ali pa globok vodnjak, iz katerega zajema obilico prilik in pripodob, s katerimi hrani in diči svoj jezik.

Ljuto pa se vara, kdor misli, kakor tisti sofist Protogora, da mu obča izobraženost, pa naj bi bila ob- sežna kakor Leibnitzova, dovoljuje, da oblastno sodi o katerem koli vprašanju, ne da bi se mu bilo treba po- sebno pripraviti zanje. O istočasnem znanju velja isto, kar dušeslovci trdé o zavesti in o njeni značilni lastnosti, o njeni ožini (pr. Lampetovo „Dušeslovje“, str. 263).

Duša je v tem obziru podobna očesu, ki ima jako ozko zenico, ali je silno gibko (gl. Drbal, Lehrbuch der em- pirischen Psychologie, Wien. 1885. str. 79). Res je duša — oko — tem gibčnejša, čim večja je njena obča iz- obraženost, ali zajedno v istem času nam je na razpolaga- nje bore malo eksaktnega znanja. Govorniku, ki noče pitati poslušalcev z občimi, gladkimi „protagorskimi“ frazami, treba se je vsakokrat vestno pripraviti; kdo se je vestnejše pripravil, negoli Demosten, tako da so mu sovražniki celó očitali, da smrdé njegovi govori po oljnate svetiljke utrinkih? Takisto se je i najbolj pod- kovanemu učitelju za vsako uro kolikor toliko pripra- viti; koliko praznega besedičenja, časogubnega, razbli- njalnega razlaganja se ubrani z vestno pripravo! Vselej sem miloval učitelja (še mnogo bolj pa njegove učence), ki se je pobahal samoljubno, češ, da se nič ni treba pripravljati za učne ure, ni za najteže. Ako je to res, kar smo rekli o govorniku, o učitelju, koliko bolj velja to o pisatelju, ker „littera scripta manet“!

In prav na to stran „Dom in Svet“ malce greši, pišoč včasih samo „in usum Delphini“, t. j. „in usum laicorum“. Nočem preiskovati, kako vestno ali spretno je opisano potovanje po Jutrovem, ki je plod večmeseč- nega potovanja; to bi mogel presoditi le človek, ki je ali uže sam potoval ondod ali pozna več temeljitih virov o tem predmetu. Ali dajem to-le na pomislek: kaj je več mesecev, kaj je tudi celo leto za *tolike* in *takošne* de- žele? Ali ni tako podjetje prav podobno onim novo- dobnim potopisom, najčešče židovskega izvora, ko napi- šejo ljudje o Rusiji in nje stanovnikih debelo knjigo, prebivši ondu 30 dnij, ali pa napišejo o naši deželici obilo apodiktiških razsodkov po tridnevem pomudku. Kako debelo pač gledamo, ko čitamo v nemških ilu- strovanih listih včasih taka najivna, včasih pa gorostasna poročila o svojih domačih krajih in razmérah! Pisatelj teh vrstic se pripravlja napisati nalik Staretovim „pis- mom iz Zagreba“ nekoliko črtic o nekem, res zanimi- vem pol slovenskem mestu; ali dasi biva onda skoro uže dve leti, vendar se še vedno pomišlja, ali je uže kos tej nalogi, ko vidi, občujoč z domačini, koliko mu še nedostaje do onega znanja, zlasti tudi v jezikovnem pogledu. — Je-li pa *turistiškim* spisom prisoditi „stalno vrednost“, to še ni nikakor dognano.

Kaj pa porečemo o „Dom in Svet“-ovih knjižnih ocenah? Res, da so z „nekako milobo prekuhané“, ali res je pa tudi, da jih je nekaj med njimi jako mlitavih, ko človek, prečitavši jih, ne ve, pri čem da je. „Macht mich nicht warm und macht mich nicht kalt“. Prav kakor da bi ocenjevalec ni sam sebi ne bil vstvaril jasne sodbe ali pa da bi se bal zamere. Dvomim, ali je mnogo ustrezno čitateljem s takimi ocenami.

Tudi se ne čutim poklicanega, da bi pretresal „življenjepise“, na kakošne in katere vire da so oprti; za tak posel bi trebalo veselja in časa; nadejam se, da

so na najboljše in tudi na najnovejše. Morali bi vsaj biti, ako naj sodijo v „knjigo stalne vrednosti“, in ako naj jih bode moči kedaj sprejeti v kako šolsko čitanko kot dobre izdelke našega slovstva.

Pač pa si pisatelj teh vrstic privošči par besedice o tistih beležkah urednikovih, o katerih mu sodbo pripuščajo dosedanje njegove študije.

(Dalje pride.)

Ples in plesovna glasba.

Spisal *Fr. Ks. Kuhač*.

IV.

Dokazavšemu vrednost plesovne glasbe v samej umetnosti, v glasbenem pouku in v življenju, bodriti mi je sedaj hrvatske komponiste, da skladajo plesovne komade. Menim, da je to zaradi tega koristno, ker so naši slutvo-klasiki — skutoonoše ali posnemalci Nemcev — znali plesovno glasbo oklevetati in ogrditi takó, da se mlad ali učen hrvatski skladatelj uprav boji zložiti kak plesovni komad, še manj pa obelodaniti ga tiskom. Ako hočemo, da se more hrvatska glasba razvijati brez ovire, treba je, da se odločujoči faktorji zložijo ali zjedinijo proti kokoršnim si bodi krivim kulturonoscem. Ti faktorji so: *hrvatski učitelji glasbe*, kateri imajo določiti smer in metodo glasbenega pouka; *roditelji učencev*, kateri nosijo troške glasbene vzgoje svoje dece in *hrvatski skladatelji*, kateri hočejo v resnici delati za svoj narod.

No ker je znano, da glasbeni učitelji radi dajejo svojim gojencem samo take komade, kateri so lepi in veljavni, in ki imajo vrednost, in da občinstvo kupuje samo take rado, zato naj mi ne zamerijo hrvatski komponisti, ako jim tu kako pripomnim v pogledu skladanja plesov.

Skladajočemu pravi plesovni komad, treba je paziti: 1. da se more po njem lahko plesati; 2. da je originalen, po izrazu eleganten, duhovit in izbran; 3. da stoji na višini sedanje plesovne glasbe, in da je v duhu sedanjosti, a ne v duhu prošlih časov; 4. da je tako stilizovan, da ga moreš lahko prirediti za orkester, in ako je prirejen za klavir, da ta priredba odgovarja svojstvu klavirja; 5. da je karakterističen, t. j. da izraža ne samo določen duševni pojav, ampak tudi narodnost onega naroda, kateremu pripada dotični ples po svojem poreklu, i 6. da je v umetniškem pogledu povsem korekten.

Ad 1. Ritmizacija plesovnega komada mora biti tako jasna in točna, da morejo plesalci lahko plesati po tem plesu. V melodiji počasnega plesa, kakor je na pr. prvi oddelek vsake figure našega dvoranskega kola (*Adagio*), ni na mestu jednostavna pevna (vokalna) melodija z mnogimi dolgimi notami; tu je treba, da je melodija figurirana, t. j. vkrašena z brzimi (kratкими) notami. V plesu s srednjim brzim tempom, kakoršen je drugi oddelek vsake figure našega dvoranskega kola (*Allegro*), naj bodo najkrajše note osminke. Samo izjemoma morejo se, da bi ritmizacija ne bila jednolična, uporabiti tu pa tam krajše, t. j. šestnajstinske note. V brzem plesu, kakoršen je valcer, ne sme nikakor biti šestnajstink, ker uže več sledečih si osminskih not zapleta ritem. Značaj valcerju, kateri predstavlja ljubeznjiv in šegav dvogovor med plesalcem in plesalko, zahteva, da v jedni perijodi prevlada pevna melodija z dolgimi notami, a v drugi instrumentalna melodija s kratkimi notami.

Ritem plesa mora *spremljevanje* dobro izticati ali oznanovati, t. j. da spremljevanje strogo sledi plesovne korake. V *adagiu* dvoranskega kola imajo plesovni koraki ta obrazec:

$\frac{1}{4} \frac{1}{4} | \frac{1}{8} \frac{1}{8} \frac{1}{4} |$

spremljevanje mora se torej strogo držati tega obrazca.*) Vsaka druga vrsta spremljevanja pomoti plesalca tako, da naposled ne bode hotel izvajati shemata korakov, ampak da bode malomarno cupkal (kolomateril) sem ter tje in poskakoval, kakor je to na naših plesih. Pred kakimi tridesetimi leti ni bilo te malomarnosti, ker so se plesalci in plesalke strogo držali shemata korakov; a tedaj je imelo naše kolo tudi karakteristično lice, hrvatsko obležje. Tej popustljivosti kriva je nemarnost naših učiteljev plesa in slaba, t. j. kriva ritmizacija glasbenega spremljevanja v novejših skladbah.

Ritmiški obrazec dvoranskega kola v *adagiu* kaže sicer na četiričetrtinsko, a ne na dvočetrtinsko mero, ali, ker se prva osmina tretje četrtine jako naglasuje z ного, razdelil je uže Lisinski to četiri-četrtinsko mero v dve dvočetrtinski meri. Lisinskega razdelba je povsem opravičena, in zato tudi nimamo razloga, da jo opustimo.

Spremljevanje *allegra* dvoranskega kola mora dobiti na prvo osminko vsakega takta akord (sazvuk), a dobro je, ako dobi tudi tretja osminka akord, ker se v kolu — naj uže bode kmetsko ali dvoransko — na težki del takta izvaja težak korak, koji se v prostem kolu povdarje še s teptanjem z ного. V valcerju ali polki ni tako; tu ne markuje plesalec težkega dela takta, zato je tudi v spremljevanji polke in valcerja opravičeno, da dobi težki del takta samo jeden (basov) glas, a ne sozvoka.

Gajdaškega spremljevanja prostega kola z *da-mu* (s toniko in doljno kvarto) ni oponašati v umetnem kolu; v tem je treba, da sledimo spremljevanje tamburašev, kateri jemljejo — kedar jih tambura več skupej — na težki del takta sozvok (akord). Pomniti je treba, da stoje tamburaši, v naši narodni glasbi, na viši stopinji, nego sviralci ali godci.

Ad 2. Plesovna melodija, treba je, da je originalna. Vporabljač v dvoranskem kolu same narodne melodije, kaže skladatelj, da nima tvorne sile. Tudi v valcerju ali v polka-mazurki ne vporablja skladatelj narodnih melodij, ampak skladajo nove melodije, in to v smislu one narodne glasbe, kateremu narodu pripada ples. Narodne *plesovne* melodije niso fine, ter so v svojej duhovitosti bolj ali manj omejene. Narodne jezične fraze in reki so mnogokrat v resnici krepki in duhoviti, ali zopet ne tako elegantne, kakor izreki umetniškega pisatelja ali učenega govornika, in naj so tudi

*) Glej Kuhač „Dvoransko kolo“ za glasovir, drugo izdanje (u Zagrebu nakladom Kugli i Deutsch) in Fr. S. Vilharja: „Zora puca“ dvoransko kolo za glasovir v „Zagreb, albumu plesova“ za l. 1893. Naklada knjižare Kugli i Deutsch.

ti izreki sestavljeni iz besed, katere je narod izmislil in to po načelih narodnega jezika.

Sozvočje (harmonija) plesa ne sme biti prebogato in ekstravagantno. Prisiljeni, paumetni (erkünstelt) in nenaravni sled in nenaravna zveza sozvočkov dela plesovno melodijo okorno, a prebujna harmonija jemlje plesu lahkoto in polet ter ga dela težko razumljivim. Pogosto modulovanje, posebno pa naglo modulovanje moti iluzijo plesalca, kateri hoče ostati v *jednej* duševnej dispoziciji. Ako nagli prehodi v drugih komadih včasih zelo vplivajo na poslušalca, v plesu ne razigrajo nikogar in niti ne iznenadijo nikogar *ugodno*.

S tem ni rečeno, da se omejimo v plesu samo na tonični trozvok in na sozvočke gornje in dolnje dominante, v modulaciji samo na prehod v gornjo dominantno, kakor je tudi učil nek nemški profesor, ker taka mršava harmonija je pač samo za vaški ples, ne pa za plés meščanskega občinstva.

Plesovna glasba mora biti v melodiškem in harmoniškem pogledu dražestna, fina, pikantna, lahko tekoča in nikakor ne prisiljena. Ples je slika in svojina mladine. Lenost starega filistra (meršava harmonija) in umovanje resnega filozofa (prebogata in nepričakovana harmonija) mora se v plesu brezuslovno izključiti.

Gledé stereotipnega prehoda v gornjo dominantno sem uže nekoliko krat drugod opozoril naše skladatelje, da tak prehod ne spada v hrvatsko glasbeno tradicijo. Pri koncu prvega dela jednega odseka plesa se ne sme preiti v gornjo dominantno. Res je, da se je težko odvaditi temu stereotipnemu preходу, ker smo vsi skupej preveč odgojeni v nemškem duhu, ali jedenkrat moramo vendar le začeti reševati se tujih okovov. Dunajski skladatelj, kapelnik Ziehrer ogiblje se v svojih plesovnih komadih kjer le more, prehoda v dominantno. Ziehrer ne ravna tako, kakor bi hotel poprijeti se morda kakoga hrvatskega načela, ker teh niti ne pozna, ampak zato, ker je omenjeno harmoniško kljuse uže do skrajnosti obrabljeno.

Ad 3. Ni pametno dati plesovnemu komadu resno in dolgo introdukcijo. Ples je za plesalce in ne za koncert. Še pred 10, 15 leti dobival je n. pr. vsak valcer resno in prevarljivo introdukcijo, a vrhu tega tudi zaglavak (coda), izdelan s fantazijo. Danes ni več tega. Uvod valcerjev naj bode liričen in ne predolg, a zaglavak tak, da se more po njem, malo ne do kraja plesati. V tem pogledu je uvod in *coda* Ziehrerjevega valcerja „Natusänger“ vzoren.

Poprej so tudi polke imele introdukcijo in codo, no dandanes se pripravlja polka *največ* s štirimi takti, da more po uvodu spoznati plesalec, kak ples je to, ki bode sedaj. *Coda* v polki je popolnoma odstranjena ter se jej dodaje sedaj mesto prave *code*, štiri ali največ osem taktov pod znamenjem: „Polka da capo al segno poi coda“. — Male interludije v polki-française, v polki-mazurki in v valcerju, sestajajoče iz dveh ali štirih taktov — kateri služijo za uvod sledečemu delu, so jako zanimive, ter dajejo godcem majhen odmor. V starejših plesih ni teh interludij; tu se je sviralo in godlo s početka do kraja vse v šestnajst. V brzi polki je pa še danes običaj, da sit in krúp (discant in bas) v jeden dušek svira in godi. No tu pa tam je pa vendar uže

poskusil kak skladatelj uvesti tudi v brzopolki neke reforme.

Prostemu kolu in codi dvoranskega kola (zmiji, kači) lepo pristojna uvodnica (vorspiel) kakih osem (ali štirih) taktov, a popolnoma odveč je staviti pred pojedine figure dvoranskega kola tak uvod, kakor je to želel naš plesni učitelj g. Coronelli.*) Tudi pojedine figure kadrilje nimajo uvoda. Pri kadrilji in pri dvoranskem kolu je dovolj, ako orkester izvaja prvih osem taktov *prve figure*, v znak, da bode sledila sedaj kadrilja, ali dvoransko kolo. Po tem znaku namestijo se plesalci in plesalke v kolone, in kedar je vse pripravljeno in v redu, prične se plesati, in orkester izvaja na novo onih osem taktov.

Codo dvoranskega kola treba je sestaviti iz melodij Allegra, katero je v istem kolu. To priporočam iz glasbeno-ekonomiških razlogov. Ker kedar bi vzeli za codo nove glasbene motive, porabili bi več blaga, nego bi pridobili materialno in moralno za to naše delo.

Opomniti mi je še, da je bolje ponavljati ves allegro vsake figure dvoranskega kola, nego da jedni pari plešejo samo na *prvi del* allegra, ponavljajoč ga, in drugi pari da plešejo samo na *drugi del*. V kolu — kakor sem rekel uže poprej — nima nikdor nikake prednosti.

Vse te plesovne reforme opomnil sem zato, ker o njih ni govora niti v navodih za skladnjo, niti v predavanjih na konservatoriju. *Dr. Marx* piše v drugem delu svoje „Die Lehre von der musikalischen Composition“ — katero delo je še vedno najboljša učna knjiga te vrste — na strani 92 to-le: „Wenn wir uns hier auf die Betrachtung eines Tanzes, des Walzers, und der ihm eigenen Musik einlassen, so nehmen wir natürlich auf seine gegenwärtige Gattung im Kreise unserer geselligen Vergnügungen und auf Alles, was die Mode dazu oder daran gethan, keine Rücksicht“.

No jaz pravim, skladatelj, kateri ne pazi na razvoj in preobrazbo glasbenih oblik in na vkus svoje dobe, dobi z vsem pravom pridevek nazadnjaka. Kar Marx v tem slučaju imenuje modo, ni moda, katera je mnogokrat tudi luda ali bedasta, ampak *napredek* v pravem pomenu besede. Danes ne sklada nikdor več ouverture po starem kopitu, ker so uvideli umetniki, da ouverture ne odgovarja svojej svrhi, ako opozarjamo poslušalce samo na jedno melodijo, katera je v dotičnej operi, ampak je treba, da jim povdarjamo vse najvažnejše momente opere. Ta, kateri bi danes skladal polko v slogu stare „Dobru noć“ — polke, ali valcerja s trii — izzval bi smeh in roganje.

Potem je tudi naša dolžnost, da vsouvršujemo svoje hrvatske plesne. Prva oblika in prva koncepcija dvoranskega kola Lisinskega ne more biti za večne čase merodavna. Plesi se neprestano menjajo in prerajajo, kakor politika. Samo v narodu — kateri se ne bavi s politiko — ostajajo plesi nepremenjeni.

(Konec prib.)

*) Vidi „Salonsko kolo“ za glasovir, sastavio ga god. 1861 a šestu sliku obnovio prama duhu vremena Pietro Cornelli. Glasba je od kapelnika I. Kriatkovskoga i J. Mužanka. Štampano u Zagrebu g. 1885(?) kod Drag. Albrechta.

Ruske drobtinice.

Съ миру по нитѣ, голому рубаха.

Nedavno zagledal je beli dan račun medicinskega departamenta za l. 1891. V tem računu je pač mnogo prezanimivih rečij, iz kojih posnamemo samo naslednje: Sanitarnih komisij, svetov in komitetov bilo je v Rusiji za rečeno leto: 369 v gubernskih, 210 v ujezdskih, 79 pa v ujezdih, to se pravi na vračebnih postajah i 10 v bezujezdskih mestih; podobnih sanitarnih odborov bilo je mnogo tudi po trgih in vaseh, celó v posamnih občinah. Nikakega organizovanega sanitarnega nadzora pa ni bilo v 14 gubernskih in 400 ujezdskih mestih in pa v 578 ujezdih (okrajih). Samo saboj je umevno, da odsotnost sanitarne organizacije in nadzora ne pomeni odsotnosti sanitarne pomoči v obče: svoboda in poštenost tudi na tem poprišču mora biti celo koristniša i životvorniša, nego vsaka organizacija, dasi po najnovejšem primeru; kajti organizacija včasih znači prav za prav skrito dezorganizacijo ali polni proizvod (samovoljo), kakoršen je proizvol uzakonjeni in neglasni, kojega oficijalni deviz glasi pri nas: Все-благополучно; strupena, narodna filozofija pa je nazvala to strašno pošast ruskega, da, verujte mi, vsakega nanosno kulturnega življenja:

„Тышь и гладъ, Да Божья благодать“...

V istem računu medicinskega departamenta je mnogo zanimivih dat o prebivalstvu ruske države sploh i ob zdravnikih. Prebivalcev je bilo 1890. l. v Rusiji več, nego 116½ milijonov: rodilo se je 5.227,118 ljudij, pomrlo pa je 3.790,681 ljudij. Te številke sestavljajo na 1000 ljudij 46.1 rodivših se i 33.5 umrših. Stroškov po medicini bilo je 25½ milj. rub. Splošno čisto takih, koji so si iskali medicinske pomoči, je zašlo za 23½ milj., kar pomeni okolo 203 ljudij na 1000 prebivalstva.

Ta pomoč se je dobivala v 3.969 bolnicah z 96,167 posteljami. Torej je bila jedna bolnica na 60,000, a jedna postelja na 1,900 ljudij. Vseh graždanskih (civilnih) zdravnikov bilo je 10,805, ranocelcev i ranocelnic 11,959, povivalnic 7,276, drugače rečeno jeden zdravnik prihaje na 10,800 ljudij, jeden ranocelec na 9,900 prebivalcev, a povivalnic bilo je po jedno na 4000 žensk, sposobnih k detorojenju.

Mali podlistkar*) „Nov. Vr.“ ni prav nič zadovoljen z navedenimi številkami. Kajti kliče: Какая разница съ Франціей, въ особености съ Парижемъ! (Kaka razlika s Francijo, seosebno s Parizom!) Svoj sklik potrjuje s statističnimi datami Pariškega zdravnik Bruardelja, kateri je našel, da v Parizu vsakih 1,185 ljudij ima svojega zdravnik, v tem ko v Rusiji skoro na 11,000 ljudij prihaje po jeden zdravnik!.. Risum teneatis, amici! Če je komu treba kakih zvravnjenj ali primerjanj, naj vsaj zvravnjuje ali primerja to, kar je zares možno zvravnjevati: torej Francijo z Rusijoj, Pariz s Petrogradom ali Moskvo; ne pa, kakor dela „Перепържець“, ki primerja Pariz z vso Rusijo itd. Tedaj dobimo raznico ali razliko,

*) To je novinarska veličina, menda ne manj čisto ruskega roizvoda, kakor i čisto ruski kvas. I d e m.

ali ne tako, kakoršno je dobil Novovremenski sotrudnik; ta raznica pa bode najbolj vidna na deželi: po vaseh, po trgih i po malih mestih. Bolj mnogoljudna mesta pa, kakoršna so vsa gubernska, a o stolicah i ni treba govoriti, ne bodo daleč odstajala od francoskih. Vsaj „moja stolica“ broji 40,000 prebivalcev, zdravnikov pa sem kar jaz po prstih naštel več, nego 30, a gotovo vseh ne poznam, a poznam samo „znamenitosti“, to se pravi take, kojim mestno naseljenje bezpoptno, bez protesta poroča svoje križe i težave, kojim neredko celo platijo, i sicer drago plačnujejo, da bi jih odpravili v krtovo deželo... Navedeno primerjenje iz „Nov. Vr.“ torej ni pravično, ali recimo položiteljno (določno): Novovremensko zvravnjenje je celo s svojo odgovorko lažljivo i diše po pretirani, pristranski ljubezni k vsemu inoplemenemu, zamejnemu, zapadnemu, ali, kakor bo vam še drugače povoljno. Takih zvravnjenj celo ni treba podpisovati gosp. Malemu (podlistkarju s svojim navadnim psevdonomim); kajti nikomur ni težavno priznati jih, da jih pišejo „Перепържець“, to se pravi, taki „Rusi“ — sit venia verbo — kateri vek svoj živé s formuloj: C. Перепържець=Россія! Ne, ta formula nič ne velja, je puhla i pogubna i svedoči samo to, da ljudje, kateri se je držé, nimajo glave na pravem mestu... Po povodu podobnih „domoljubnih iskrek“ — kajti r. Перепържець šteje se gotovo med prve stebre ruskega domoljubja — vselej vspomniš zagrizeno-satirično dvostišje nemilosrdnega Lermontova:

„Все это было бы смѣшно, когда бы не было такъ грустно“.

Ko bi pri nas zdravniki razšli se po vsej ruski zemlji pravično, ko bi razdelili med sabo prebivalstvo ravno proporcionalno, ne bilo bi tudi v Rusiji toliko nepravilnosti, kolikor jih je, ne bilo bi prostranstvo z nekolikimi tisoči selskega prebivalstva brez vsakega vrača, a v velikih mestih ne bilo bi na vsaki drugi hiši velikanskih črno-zlatih, i Bog si ve kako še pirhastih desk, katere prav nestrpno oznanjujejo prohožim prisotnost v hiši sina Eskulapovega... V tem obziru tudi gledé Rusije velja ostroumi dovtip „Figaro“, ko je rečeni Pariški vrač Bruardelj našel novo mikrobo katero francoski list tako slikuje: „Jedne prisotnosti te mikrobe je dovolj, da bi najpraznejša bolezen spremenila se v bolezen resno. Ta mikroba živi samo od raznih boleznij. Če se boljšajo sanitarne razmere, ona zgine. Posebno ljubi tolsto plačo. Največa nevarnost od nje je pa ta, da jo bolniki vabijo sami k sebi, plačnujejo jej drago za pohaje i popolnoma oddajajo se jej na razpolago. Mikrobo, koje je našel, kakor pripoveduje „Figaro“, Pariški vrač Bruardelj, ste se ve da uganili, ta mikroba je zdravnik ali vrač. „Figaro“ je možno za to novo iznajdbo častitati, ali še večje zahvale je vreden za to, da jo je takó trpko formulal (formuloval)... Da, svojega roda vstrpnost, o kateri je še Ludovik XIV izrazil se nekako tako: „Vstrpnost ne zahteva, da bi delali vedno isto, pač pa, da bi delali vse z isto svrhov“. Gospodje zdravniki pa mi za te besede ne zamerite; kajti tudi vi sami porečete: Se non è vero, è ben trovato.

B. T.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele:

Tržaškim županom je potrdil presv. cesar dra. Ferdinanda Pitteri-ja, ki je bil takim izvoljen. Tako ostane nespremenjen stari obraz novega Tržaškega mestnega in deželnega zbora.

Občni zbor družbe sv. Cirila in Metoda. Letošnja redna velika škupščina (VIII.) prevažne te naše družbe

bode jutri v Sežani. Iz Ljubljane pripelje udeležnike poseben vlak. Kakor iz Slovenije sploh, tako se udeleži zborovanja tudi izdatno število Tržaške rodoljubne inteligencije.

Podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Podgradu. Dne 16. t. m. imela je ta podružnica svoj občni zbor. Nje predsednik, g. dekan Rogač, se je v svojem nagovoru vroče potezal za prekoristno to družbo in naglašal, da

ne vidi nikakoršnega vzroka za spremembo društvenih pravil, marveč želi, da se družba *ohrani v sedanji organizaciji*, katera popolnoma odgovarja smotru in namenu društvenem: *braniti vero in narodnost*. — Izreklo se je popolno zaupanje vodstvu ter sta bila naprošena delegata, ki bodeta zastopala podružnico pri glavnem zboru v Sežani, da se držita omenjenih načel. — Vrla ta podružnica nabrala je tudi za bratško družbo sv. Cirila in Metoda za Istro 70 kron.

„**Družba sv. Cirila i Metoda za Istru**“. Uprava te nove šolske družbe, kateri je predsednik dr. Dinko Vitezić, dr. Matko Laginja tajnik, dr. Andrej Stanger blagajnik, poleg namestnikov V. Tomičića, dr. M. Trinajstića in dr. K. Janežića, — ta uprava vabi hrvatske in slovenske rodoljube k obilemu pristopu in podpori. Člani so utemeljitelji, ki plačajo vsaj 100 gld., letni člani pa plačujejo po 1 gld. Poverjeniki sprejemajo članarino na raznih krajih Istre. Družba ima jednako ime, kakor slovenska, ker hoče zaščiti vero in narodnost. Vabilo pristavlja: „Ako ikada, držimo, da je sad nadošla doba, da rodoljubno naše svećenstvo upravo zagori svetim žarom rodoljublja, i da se postavi na čelo ovoga našega kulturnoga pokreta. Obraćamo se u ime sirotice Istre osobito našoj najbližoj braći Hrvatom i Slovincem u drugih zemljah, a nadamo se pouzdano, da nas ni ostala slavenska plemena monarhije, osobito braća Česi, neće ostaviti osamljenje u ovom podhvatu za prosvjetljenje ove do sad najzapuštenije zemlje i za očuvanje naše narodnosti, izložene neprestanim valovom tudjinstva“. Družbo Slovanom iskreno priporočamo tudi mi.

Ljubljana. Vsesokolska slavnost, kakor priznavajo tudi svedoki neprijaznih listov, izvršila se je v najlepšem redu; v pojedinosti in skupnosti so se vedli Sokoli in udeležniki vzorno. Vlada dež. pa je prepovedala mestnemu županu, da bi pozdravil Sokole, kakor je ob takih slavnostih običajno. To je napravilo jako slab vtis ne le v Ljubljani, ampak povsod med Slovenci. Strigli so tudi v vspredu mnogo. To skup je uže jako čudno, če pomislimo, da se n. pr. ne delajo nemškimi turnerjem nikake zapreke. Slovenski Sokoli pa nimajo doslej niti sence takih zvez, kakor turnerji; avstrijski turnerji ne le da so vezani med raznimi deželami monarhije, so poleg tega še v stalni zvezi s turnerji Velikonemčije. Slovenski Sokoli doslej pa še niti med seboj niso bili združeni, kaj-li še s češkimi ali hrvatskimi sokolskimi društvi. Po takem ni nikakor umeti zaprek, ki se delajo slovenskim Sokolom, na Goriškem nekemu društvu n. pr. celó zastran obleke. V mestnem zboru Ljubljanskem so zaradi postopanja županstva interpelovali, in to je odgovorilo, da je došla v zadnji hip prepoved od dež. vlade. Sklenili so zastran tega obrniti se do ministerstva. Ko sta pa „Sl. Narod“ in „Slovenec“ poročala o tem, bila sta zasežena. Važno od vsesokolske slavnosti je najbolj to, kar so sklenili odposlanci sokolskih društev. Razgovarjali so se o raznih točkah; prva se dostaje društvene oprave, in gledé na to so vsprejeli predloge, da imajo vsa slovenska sokolska društva nositi jednako obleko; da zaveza, ki se ima osnovati, določi za

obleko kroj in blago, in da se vežbalku, ki se izdá, priloži podoba slovenskega Sokola. Pri 2. točki so sklenili *jednotni* vežbalk, zato naj sestavijo slovensko telovadno terminologijo sposobni možje. Sklenili so za začetek izdati manjši vežbalk, ki bi ustrezal potrebam pri javnih skupnih nastopih raznih društev.

Gledé na terminologijo ni treba drugega, kakor dobro presoditi in porabiti to, kar so vstvorila doslej češka in druga slovanska društva. Gledati je na to, da bi se ne oddaljevala sokolska društva raznih slovanskih narodov o pojedinih terminih. To je najlepša prilika za praktično soglasje. Češki „Sokol“, organ čeških Sokolov je na to stran obdeloval gradivo tudi za Slovence, Hrvate itd.

V 3. točki so sklenili, da se osnuje „*Zaveza slovenskih sokolskih društev*“; v ta namen izdela odsek 5. členov pravila, predloži ista vladi in skliče potem osnovalni zbor te zveze. V 4. točki se zahteva vzorec pravil za vsa nova sokolska društva in za izpremembo pravil po tem vzorcu tudi dosedanjih društev; potem da se slovenska društva naročujejo na primeren strokovni časnik, ki bi sprejemal poročila o slovenskih sokolskih društvih. (Češki „Sokol“ je priobčeval poročila o Hrvatih in Slovencih in njih terminologiji. Ta bođe gotovo nadaljeval isto zadačo, ako se bodo slovenska sokolska društva zares naročevala nanj. Op. ur.) Sklenilo se je pri tej točki tudi, da bi se nadzorovala sok. društva, da bi se prirejale vsako leto zvezne telovadbe, in da bi se gledalo na osnivanje novih društev, in naj se pripravlja tudi zveza s hrv. Sokoli.

V odsek, ki sestavi pravila za bodočo zvezo, so izvoljeni: starosta I. Hribar, podstarosta dr. Vilfan, dr. Kušar, Mulaček in Benčan.

Pri skupnem obedu je bilo več govorov. Starosta „Lj. Sokola“ g. Iv. Hribar je povdarjal pomen slavnosti, s katero se je — po inicijativi „Celjskega Sokola“ — položil temelj Zavezi vseh sokolskih društev. Ta zaveza je prevažna za našo narodno organizacijo in postane še važnejša, ako se ji pridružijo tudi bratje Hrvati. Na hrvatskem jeziku pozdravi Hrvate, spomnivši, da sta Slovenec in Hrvat od bitke pri Sisku in še poprej pa do današnjih dnij borila drug za drugega in delovala za združenje; na češkem jeziku pozdravil je zastopnike čeških sok. društev, naglašivši, da jednakost naših teženj in našega položaja nas je približala Čehom, in da nas veže z njimi iskrena simpatija. Pozdravi na ruskem jeziku tudi prisotnega Rusa Vl. Andrejeviča Francova, ki je došel iz daljnje Rusije, kar je toliko bolj veselo, ko imamo le redkokdaj priliko, da se snidemo z Rusi. Pridejal je: Zbrani so torej zastopniki raznih slovanskih narodov, in ti so došli k sokolski slavnosti, kar je posebnega pomena. Sokoli so nositelji sokolske ideje in kot taki nositelji slovanske ideje. Zaveza sok. društev je napredek za narodno stvar. Odslej se bodo sokolska društva večkrat shajala, da bodo budila narod in ga navduševala za sveti boj.

Starosta „Zagrebskega Sokola“ dr. Milan Amruš, navdušeno pozdravljen, izjavi, da je Zagr. Sokol rad sprejel va-

bilo k slavnosti, spoznavši veliki pomen „Zaveze“ za približevanje Slovencev in Hrvatov. Saj ni strani v zgodovini obeh narodov, katera bi ne svedočila o njunim vkupnem delovanju. Pri Sisku smo otehi vkupno domovino, a tedaj smo se borili z bratom druge vere. Takó ne sme več biti. Dovolj imamo dragih vragov. Sedaj nam je vse sile zastaviti v *kulturni boj, ki odloči našo usodo*. Slovenski narod napreduje vidno, sokolska ideja se je ukoreninila, ali treba je sloge in ljubezni. Te je potreba Hrvatom in Slovencem, potem se odpravi, kar ovira združenje. Govornik je navdušil poslušalce. — Dr. Vilfan se zahvali „Celjskemu Sokolu“, ki je sprožil idejo „Zaveze“ in se trudil za njeno uresničenje. — Dr. Vrečko pravi, da to, da župan Ljubljanski ni smel pozdraviti Sokolov, je dokaz, da se nas bojé, in napije starosti Iv. Hribarju. — Ruski gost V. A. Francov trdi, da so mu med vsemi Slovani Hrvati in Slovenci najbolj simpatični. Kakor so njega sprejeli tukaj, sprejme tudi maluška Rusija vsakega Slovenca, če stopi na njena tla. Tudi on priporoča jedinstvo in slogo. — Praškega Sokola zastopnik g. Daneš spominja se vsesokolske slavnosti v Pragi, ko so povdarjali: Mi smo mi! Tudi Slovenci in Hrvati so si rekli: Mi smo mi! in so si ustanovili zavezo; morda se danes a i jutri zasnuje podobna *vseslovenska zaveza*. Sokol naj bode trd kakor Triglav, naj ne omahne v boju za narodna prava, za svobodo in za vseslovensko idejo; vedno naj se hrabri z vsklikom: Mi smo mi! — Člen „Zagr. Sokola“ dr. Miletić pravi, da, ko bi Hrvate in Slovence delilo morje Adrijansko, bi je izsušila naša ljubezen. Spominja se skupnosti Slovencev in Hrvatov, katere najznamenitejši predstavitelj je bil Stanko Vraz in napije prvoborcema za slovensko narodno stvar Hribarju Iv. in dr. Tavčarju. — Dr. Tavčar, zroč na sedanje položnje, spominja se minulosti, povdarjajoč, da so Slovenci prestali mnogo hudega, a zemlja je ostala vendar slovenska, in takó se nadeja tudi za bodočnost. — Dr. Gregorin, starosta „Tržaškega Sokola“, smatra dobrim znakom hrvatsko-slovenske solidarnosti, da je bil on voljen predsednikom seje delegatov, in sicer zato, ker je „Trž. Sokol“ uže praktično oživil hrvatsko-slovensko vzajemnost, ker ne dela nikake razlike med Hrvati in Slovenci. Po tem potu nam je hoditi. — Dijak V. Ravnihar, govoreč v imenu naprednega dijaštva Dunajskega, dokazuje soglasje sokolskih in dijaških idej. — Člen „Tržaškega Sokola“ M. Cotič napije delegatom, ki so zagotovili in dogovorili zavezo. — Iv. Hribar spregovori v drugo, omenjajoč, da je priznal vsak govornik, da sokolstvo je slovansko. V očigled toliki navdušenosti za sokolsko idejo, ni dvomiti o njeni bodočnosti in o bodočnosti Slovanstva. Slovani še pokažejo svetu, kaj je Slovanstvo, kedar se utrdi vzajemnost. Potem zaključí oficijalni del skupnega obeda s klicem: Gojimo slovansko vzajemnost!

Pri veselici na Kozlerjevem vrtu je bilo na večer nad 400 ljudi. Udeležniki so se razšli zadovoljni, ko so videli, da narod se ni preplašil, temveč še bolj navdušil, zapazivši, da mrzla sapa veje v Ljubljani celó proti takim kulturnim slavnostim. „Edinost“ trdi v posebnem članku, da ta slavnost

je bila „proslava narodne odločnosti“, in „Sl. Narod“ opominja Sokole, naj varuju kakor punčico v očesu glavni svojstvi Sokolstva: narodni pogum in narodni ponos. Dá, odločnosti, katera pospešuje gotovo tudi vstrajnost. je Slovanom v obče potreba, in Sokol more te lastnosti najbolj vzgojevati med inteligencijo in množicami narodivimi. Namera o zasnovi najprej slovenskih sokolskih društev ima tudi ta važni cilj pred očmi, in v tem je glavni pomen prve vsesokolske slavnosti v Ljubljani.

Pravna terminologija. „Pravnik“ naznanja, da bode prvi del terminologijskega slovarja v kratkem pripravljen za tisk. Ali bi ne bilo umestno, da bi vsaj za poskušnjo poprej prijavi kak odlomek tega slovarja? Mi se nadejamo, da se je uredilo vse s pravega stališča; no še rajše bi videli, da bi nam nadejo potrdilo lastno preverjenje, dobljeno iz odlomka, ki bi se priobčil poprej. Poznejša kritika je na to stran bolj ali manj prepozna.

„**Narodni Dom**“. Upravni odbor „Narodnega Doma“ v Ljubljani zboroval je dne 16. t. m. Zborovanja udeležil se je tudi arhitekt Škabrouť iz Prage, kateremu je bilo prisojeno prvo darilo za njegov načrt. Sklenilo se je Škabrautov načrt po vseh dimenzijah nekoliko razširiti, osobito stranske prostore, namenjene različnim narodnim društvom. — Škabrouť obvezal se je predelati svoj načrt v tem smislu ter se nadeja končati svoje delo in proračun do 1. septembra t. l. Načrt se onda takoj predloži stavbarski oblasti in začne se še letos izkopavanje temelja.

„**Narodna čitalnica**“ v Kamniku nad Ljubljano slavila je pretekle nedelje 25letnico svojega obstanka. Slavnosti udeležil se je mej ostalimi društvi tudi „Ljubljanski Sokol“ in corpore.

Dijaško slavnost priredé o teh počitnicah v Zagrebu hrvatski in slovenski abiturijenti gimnazij in realk.

Dolenjska železnica. Progi Ljubljana-Kočevje in Ljubljana-Novomesto-Straže sti dogotovljeni. Prva je dolga 70 km., druga 68 km. Včeraj vozil je prvi osebni poskušnji vlak s posebno komisijo v ogled novih prog.

„**Vesna**“ (mesečnik slovenskega dijaštva), pišuc u svojem zadnjem broju o knjigah „Matiče Hrvatske“ za godinu 1893., završuje: „Slovenci, pristopite temu znamenitemu zavodu, s tem se bo najbolj učvrstilo in razširilo jedinstvo slovensko-hrvatsko!“ Veoma nam je draga taka preporuka „Vesnina“ uredništva, tim draža, što se upravo sada radi i na jednoj i na drugoj strani mnogo, mnogo za približenje braće: za *pobraćenje braće* — **Složno, braćo, prosvjetom k slobodi!**

b) ostali slovanski svet.

Nadvojvode Štefana sin, rojen v Pulju, je bil 16. t. m. ondisto krščen; ker je bil rojen v praznik sv. slovanskih blagovestnikov, dobil je poleg imen Lev, Karol, Marija tudi imeni *Ciril Metodij*. Ker ga je krstil škof dr. Flapp, je tudi iz tega razvidno, da dajanje imen pri krstu ni bilo zavisno od njega.

Češka. Dr. Herold je imel zopet zanimiv govor, to pot v polit. društvu Hrudinskem. Dotaknil se je raznih vprašanj in načel. O Dunajski spravi je rekel, da je to program, ki naj bi se izvršil s pritrjenjem narodovim, dasi je obrnen proti češkemu narodu. To, kar je omenil minister dr. Steinbach o Taaffejevi vladi, da je črno-žolta, pomenja vstrajanje pri tem, da bi ostala Avstrija centralizovana, da bi ne pripadala nobeni narodnosti, pri tem pa bila vendar *nemška*. Po tej ideji se ravna tudi osrednja vlada v vsem svojem delovanju, ko noče narodnih strank, a hoče vendar državi vtisniti pečat nemške narodnosti. Vlada se opira na tri činitelje, na vojsko, birokracijo in plemstvo; zato se ne sme dotakniti vojska, zato noče vlada, da bi se čutili uradniki narodni, in ostaje pri fikciji jednotnega nemškega uradnega jezika, zato se zaupno odnaša k plemstvu, katero postavlja na čelo uradom, in se zato opira vlada na stranke aristokratskega značaja. Ker pa jej ne zadoščujejo te stranke, češko plemstvo, notranje avstrijsko veleposestvo in Poljaki, opira se še na takó zване „zmerne stranke“. K tem prišteva vse, katere jo podpirajo, slučajno tudi antisemite in nemške nacionalce. Tudi na Staročehe se je opirala vlada, ker so bili v tem smislu zmerni; kajti drugače so imeli Staročehi isti državnopravni in enakopravnostni program, kakor Mladočehi. Mladočehi ne morejo podpirati tega programa, ki daje Nemcem prednost, in ko more vsak renegat, tudi ko bi se zgodilo v Ameriki, strgati češki napis. (Avstr. zastopnik na Cicagski razstavi, Pallitschek, je ostentativno strgal češke napise, kar je jako razdražilo ves češki narod. Op. ur.) Mladočehi so odkritosrčno predložili občno volilno pravico, ne da bi se dobrikali delavcem, ampak ker so preverjeni, da je ta zahteva pravična, ker se čutijo obvezni vsem slojem narodovim, ker po njih preverjenju bode obče volilno pravo koristilo vsemu narodu, ker smatrajo to pravo prvim uslovjem politiške svobode in ker se nadejajo, da potem se združijo vsi sloji naroda v jednom taboru, v državnopravnem. Mladočehi niso nespravljivi, in dr. Herold kaže na brutalnost, s katero postopajo Nemci proti češkim manjšinam. Take krutosti da presežajo celó krutosti Turkov na Bolgarskem. Proti geslu „Svoj k svojemu“, katero so Čehi razglasili na Moravskem, se spodtikajo Nemci, v tem ko se v materialnem pogledu sistematiški prosledujejo češke manjšine. Danes, nadaljuje govornik, je ves narod radikalen, a radikalizem ne sestaje iz ostrib besed. Politik je značajan le kakor vsak človek, le tedaj, kedar dela po svojem preverjenju, a ne kakor glediščni igralec, ki se smeje na zunaj, ko mu je plakati v srcu. — Notranji prepir naj nam ne daje povoda v razkrojenje sredi naroda. Nam je za skupni program pridobiti vse narodne elemente; temperament naj tu ne odločuje. Naša politika naj ima to krepost, da bodemo manj osebni in bolj politiki. Tam, kjer nas ne sliši tujec, moremo še vedno prijazno dogovoriti se. Ni nam pozabiti, da vlade se opirajo na to, da se kavsamo med seboj.

Mi hočemo popolno prestrojenje države, samostalnost dežel češke korone, stavljenje češkega naroda v popolnoma

isto vrsto z drugimi. Ta ideja mora jako vplivati na red srednje Evrope, in to je vzrok, zakaj da so Mladočehi proti trozvezi. Ideja kraljestva češkega pomenja naturalizovanje srednje evropske države, katera je zapreka pohlepnosti ekspanzije Nemcev.

Naposled opominja k složnosti, obsoja te, kateri iz osebne ničemurnosti ne morejo odpustiti ničesar ter se oddaljujejo javnemu življenju, a obsojuje tudi te, kateri spravljajo vsako malenkost pred javnost. Malenkostnim ni biti, pač pa imeti velike stvari pred očmi. Kakor v obrti, literaturi in umetnosti, pride narod polagoma do veljave tudi v politiki; treba pa je, da je narod z zastopniki; narod ne bode zapuščen, dokler se ne zapusti sam. Biti je vsem jedna rodbina, in to dovede k zmagi. — Mnogo iz tega govora se dà porabiti tudi za druge narode, tudi Slovence.

Galicija. Dijake, katere so bili zaprli zaradi dimonstracij proti mitropolitu Sembratoviću, in kateri so bili v sodnijski preiskavi, so izpustili, odločila je pri tem ugodna sodnijska izjava samega mitropolita, a ta, kakor trdijo, je dobil namigljaj iz viših krogov, da ne želé, da bi prišlo do poslednjih obravnavanj pred sodiščem.

Omenili smo uže poljski katoliški shod v Krakovu, katerega so se udeležili tudi mitropolit galiških Rusov Silvester Sembratovič z drugimi unijatskimi cerkvenimi dostojanstveniki. Shod je odposlal brzojavni pozdrav papežu in cesarju. V papeževem protestu je proti vsakemu bezzakonju, proti vsakemu omejenju svobode dolovanja Kristovega namestnika. Kardinal-nadžkof Dunajevskij se je zahvalil škofom vseh 3 obredov za prisotnost na shodu, kateri so povečali s tem. Pristavil je: Sv. Otec ljubi in zaščíša nas (Poljake) in ne odstopi ni za korak, kedar gre za naša dela, in to ne le tukaj, ampak tudi tam, kjer naši bratje izgubljajo zemljo, in tam, kjer ni možno moliti v tej cerkvi, v kateri so prijeli krst. Ta govor, kakor se vidi, je bil bolj diplomatski zasnovan in, kakor se vé, v taki obliki določen uže poprej.

Na to je govoril mitropolit galiških Rusov Sembratovič: Ruski narod stoji tudi stalno in iskreno pri katoliški cerkvi in z vso dušo želi s svojim obredom povzdigniti dostojanstvo in slavo sv. cerkve. Potem kaže na zgodovino cerkve med ruskim narodom, v smislu zapadnih nazorov, in na to stran bode čitati mnogo ugovorov. Nadaljeval je pa tako: Iz navedenih primerov morete spoznati, da Rusija je bila vsekdar verna in katoliška, in zato je nepošteno, sumničiti nas, kakor da bi bili naklonjeni razkolu. Žal, da se taka očitanja pogostoma javljajo v poljskih novinah, a to nas nad vse boli, ako se v deželnih listih pojavljajo take vrste očitanja. Take insinuvacije ne vodijo k udomačenju dobrih odnošanj in izzivljajo nesoglasje med bratskima narodoma. Saj smo mi dolžni stremiti k primerjenju, a katolištvo je jedina podstava, na kateri Poljaki in (gališki) Rusi brez ozira na politiška preverjenja, morajo soglasno postopati... Karakteristika dobrega Rusa (gališkega) je bila in vsekdar bode udanost za svoj cerkveni obred. Jaz se

nadejam, da na nas se izpolni izrek papeža Urbana VIII., rekšega, da mi bodemo pomagali k sojedinenju Vstoka s sv. kat. cerkvijo. — Sedanji čas je jako hud za unijatsko cerkev, in potreba bi bilo to, toliko preganjano cerkev podpirati. Naša unija za kordonom (v Rusiji) je zaradi tega tako skoro propadla, ker je bila ostavljena (zapuščena) od plemstva, in ni bilo komu jo moško in vspešno zaščiti. Zaradi tega je naše plemstvo, dasi je ono sedaj drugega cerk. obreda, dolžno, cerkovno unijo zaščiti in po svojih silah podpirati. Vsi Poljaki so dolžni nam pomagati. Treba je poznati naša stremjenja in potrebe, in ne bode vzajemne nezaupnosti. Če tudi so med Rusi (gališkimi) in Poljaki različja v političkih stvarih, v krogu vere nima biti različja, in v tem krogu naj si podasta oba naroda roke, in to bode v našo občo korist.

Ta govor je važen na mnogo strani; poučuje poljsko plemstvo in poljski narod, kako bi mu bilo gledé na vero vesti se nasproti ruskim unijatim. Kaže dobro voljo mitropolitovo, ali pri tem mnogo premalo poznanja politike poljske, katera najože združuje verske interese s političkimi, katera preganja unijatski obred zaradi politike, in katera združuje najhujše strasti, delajoče proti ruskim unijatim uže samo zaradi sovraštva proti vsemu, kar je in prihaja od ruskega naroda, najsi uže bode pravoslaven ali pa tudi unijatski. Želje Sembratovića ostanejo pia desideria, in utegne priti do spoznanja, da je bil njegov apel k Poljakom polne volje, ali zajedno tudi nedolžen političkega mišljenja in hrepenenja.

Deželna razstava v Galiciji. Letos je ali, prav za prav, morala bi biti *deželna* razstava v Galiciji; toda Poljaki so popolnoma prezrli ruske sodeželane, dasi je njih po številu več, nego Poljakov samih. Razstavni odbor je postavil gališke Ruse na isto stopinjo tujega življa, kakor Žide, in glasilo staroruske stranke je dokazalo, da isti odbor je dal tej razstavi značaj „revij poljskih sil iz vsega sveta“, značaj „državopoljski“; zato pravi, da ta razstava je celó demonstracija proti dvema državama, kateri ste se udeležili razdelitve Poljske; zato da je ne morejo obiskovati niti naše državne oblasti. Novoëristi ruski pa se je udeležijo, ker hočejo narod zavajati še dalje in popolnoma podrediti Poljakom; oni so zadovoljni, da je razstavni odbor udal se za napise na razstavi tudi na ruskem jeziku, a kljub temu ostane razstava le „državopoljska“, in narod ruski se je ne more udeležiti kljub taktiki novoëristov.

Husov spomenik. Dne 20. t. m. zboroval je v Pragi odbor za Husov spomenik v prisotnosti francozkih strokovnjakov, kateri so bili pozvani nalašč iz Pariza, da izrečejo svojo razsodbo o raznih načrtih za ta spomenik. Ta porota sestavljena je bila iz francoskih slovečih umetnikov Tony Noëla, Ant. Mersié-ja, Arn. Barrias-a in domačina Václava Brožika. Prva nagrada priznana je načrtu Viljelma Amorta, drugo nagrado dobil je načrt Fr. Hergesela, A. Proházske-ja in R. Křižnecké-ja, tretjo pa načrt Josipa Červené-jeva. Stroški so proračunjeni za načrte, poroto, postavljenje itd. skupno na 76.401 gld. Spomenik bode postavljen na historičkem kraju v Malem Mestu. — „*Vyšehrad*“ piše o tem spomeniku:

„Jest věcí cti českého lidu, aby pomník ten, hlásající světu, že národ náš dovede uctiti památku nejslavnějších synů svých, v nichž, uctívá i sebe sama, nejslavnější dobu své minulosti.“ — *Zlatá Praha* v 36. prinaša podobe vseh treh nagradenih načrtov za Husov spomenik in podobe strokovnjakov, članov porote.

Slavjansky Dobrotvorny Spolek. Pod tem naslovom osnovalo se je v Pragi dobrodelno društvo, katerega smoter je: objavljati književna dela, razpravljajoča o Slovanih sploh, prirejati veselice ter izlete v dobrodelne namene, poučevati v raznih slovanskih jezikih, posebno pa v ruščini, sprejemati s tradicijsko slovansko gostoljubnostjo slovansko bračo, katera obišče Prago, podpirati slovanske dijake, pisatelje češke in publiciste, kateri popotujejo v znanostne svrhe. Poseben odbor stopi v zvezo z uredništvu glavnih slovanskih listov, da jim natančno poroča o splošnem slovanskem gibanju.

Etnografiška razstava v Prosnicah. Dr. *Vilhelm Hein* objavlja v Dunajski „*Deutsche Ztg.*“ jako laskavo kritiko o etnografiški razstavi v Prosnicah. Med ostalim pravi: „Jedna izmed ogledanja najvrednejših razstav se je baš zaprla, potem ko je bila odprta znatizeljnemu občinstvu pičlih 14 dnij. Izven mesta so to razstavo Nemci popolnoma prezirali, deloma celó Nemci v mestu samem. Seveda se ne sme tajiti, da je bila razstava zgolj slovanska ter da jo je osnovalo zgolj narodno navdušenje. Saj gre vendar za tem, da se odpré leta 1895. velikansko slovansko razstavo v Pragi, katera naj predóčuje kulturni razvoj avstrijskih severnih Slovanov. Tamo se bodo ogledale krasne narodne noše, krasna vezenja in pletenja ter Češka in Moravska pokazali bodeti svoj kulturni napredek od prvega početka pa do danes. Razstava v Prosnicah imela je le namen, velikansko to misel iznesti na lokalnem, omejenem prostoru. In res, to se je izvršno sponeslo, kar mora tudi sleherni Nemeč brez zavisti pripoznati.“ Potem opisuje razstavo, njeno razdelitev itd. ter zaključí: „Tako je rešila razstava, na čelu katere je stal dr. Skala, vsestransko svoj namen. To mora vsak pripoznati, bodisi uže Slovan ali Nemeč. Prinaša pa ta razstava tudi blagoslova poln nasledek: z izdatnim, čistim prebitkom osnuje se muzej v Prosnicah. Še je čas rešiti pogina mnogo narodnega, a nas vsih je sveta dolžnost omogočiti našim potomcem, da po možnosti dopolnjujejo razne izjave človeškega duha. V tej razstavi gledal sem v nov, a vendar star, prastar svet ter občudoval Slované iz polnega svojega prepričanja. — *Da bi se učili Nemci od njih* ter tudi spasili iz nemških šeg in nemških navad, kar se še rešiti more!“

Kollárjeva slavnost. Stoletnica rojstva Kollárjevega vrši se v *Mošovcach* in v *Turč. Sv. Martina* dne 1. in 2. avgusta po nastopnem programu: I. V *Mošovcach* dne 1. avgusta ob 9. uri zjutra: 1. Pozdrav gostov; 2. „Slavnostná kantáta“, zložil P. P. Zgútha, vglasbil Milosl. Krčméry, poje mošovski mešani pevski zbor; 3. Slavnostni govor na rodnem kraju; 4. Životopis Jána Kollárja; 5. „Hymná k oslavi Jána Kollára“, zložil Somolisky, vglasbil

Štefan Fajnar, poje Turč. sveto-martinski Slovénky spevokol. Po slavnosti skupni obed. — II. V Turč. Sv. Martinu: dne 1. avgusta ob 8. uri zvečer „Slavnostna Beseda“. Vspored: 1. „Hlasplála hviezda“, himna, zložil M. Slávkovič, vglasbil dr. Mil. Francisci, poje mešani zbor; 2. Prolog, zložil Hviezdozlava; 3. Životopis Jána Kollára od Jožefa Škultétyja; 4. „Hymna k oslavi Jána Kollára“ od Somoliskija, vglasbil Ján L. Bella, poje možki zbor; 5. „Slovenské národne piesne“, vglasbil za glasovir (8 rok) dr. Mil. Francisci; 6. Troj listok národných piesni“ od K. Bendla, poje mešani zbor; 7. „Veniec slovenských piesní“ od Bartonička, poje mešani zbor; 8. „Výbor Kollárových zneliek“; 9. Živa podoba. — Dne 2. avgusta ob 1. uri pp. skupni obed v gledališni dvorani. — Ob 9. uri zvečer plesna zabava. — Kdor se želi udeležiti splošnega obeda, prijavi naj se do 28. t. m. pod adreso: „P. Mil. Kréméry, ev. farár v Mošovcach (Mosócz. Turócz m.)“.

Prodaná nevěsta v Berlínu. O predstavah sloveče te češke opere v nemški prestolnici poroča „Obzor“ od tam: Berlin, ki podaja svojemu občinstvu vse, kar je najboljšega in najkrasnejšega, razblažival se je nedavno na neumrlem umotvoru češkega umetnika Smetane „Prodaná nevěsta“. — Nje vspeh v berlinskem gledališču „Unter den Linden“ nadkriljuje v vsakem pogledu lanjski vspeh česke opere na Dunaju. Koncem preteklega meseca podvzel je bivši redatelj Baumann iz Brna tournéjo v Nemčijo s „Prodano nevěsto“. Predstavam prisustvovali so nekateri člani pražkega narodnega gledališča, med njimi kapelnik Čech in redatelj Šmara, katerima gre v prvi vrsti zasluga na odločilnem vspehu; ona sta v kratki dóbi in v težkih razmerah izvedla prava čuda na primerno mali pozornici in z objemom, ki se je nabralo od povsod. Berlinsko časopisje je polno pohvale in priznanja, posebno znameniti „Börsenkourier“ ne more prehvaliti čeških umetnikov, a „National Ztg.“ piše mej ostalim: „Prodaná nevěsta“, komična opera v 3 činih Friderika Smetane, našla je o prvem svojem predstavljenju v gledališču „Unter den Linden“ jako ljubeznjiv in laskav vsprejem, o mnogoterih točkah jednodušno, burno povladivanje. Tekst je jednostaven in starošegen. Glasba osvaja: naravna je, polna in originalna. Narodni plesi so za tujca polni osobite čarobnosti ter so lepo izvedeni.“ Slično pišejo ostali berlinski listi. — Iz Berlina predvzel je redatelj Baumann s „Prodano nevěsto“ veliko tournejo v Severno Ameriko; vrne se v domovino svojo preko Londona, Pariza, Rusije in Nizozemske.

Prepovedano zborovanje. Politiški klub „Karol Havliček Borovský“ sklical je na dan 30. t. m. javno zborovanje v Selčane, o kateri priliki bi imela govoriti državna poslanca dr. Herold in C. Lang. Politiška oblast pa je to zborovanje zabranila.

Maloruski mitropolit Sembratovič in z njim ostali rusinski škofje izdal je poseben pastirski list, v katerem trdi, da je papež posebno pripročal skrbno čuvanje unijatskega obreda, cerkve in rusinske narodnosti. Vendar pa naj se uvede

iz latinskega obreda nekaj molitev in pesnij v unijatski, da se polagoma uglati pot do spreobrnitve pristašev pravoslavne cerkve ter zedinjenja iste z unijatsko. Priporoča rusinski duhovščini, naj podučí ljudstvo v tem, da v Rimu nihče ne nasprotuje unijatski cerkvi, papežu pa da je mnogo do nje.

Avstro-ogerski vojni minister baron Bauer umrl je dne 22. t. m. po kratki bolezni na Dunaju. Iskal je zdravja v Krapinskih toplicah, toda zaman. Minister bil je 65 let star in jako izobražen človek.

Prepeljanje ostankov pesnika Slowackega. Ker je od prevažanja kosti poljskega pesnika Lenakowicza preostalo od v to svrha nabranega denarja še 3397 gld., misli se vporabiti to svoto v prepeljanje ostankov slovečega poljskega pesnika Slowackega iz tuje zemlje v domovino.

Hrvatska. „Neue Fr. Presse“ pritoževala se je o silni agitaciji, katera se baje pojavlja v Dalmaciji v prid združenja te kronovine s kraljestvom Hrvatskim. Boji se, da bi prišlo — ako se vresničijo te želje — tudi do priključenja Bosne in Hercegovine zjedineni Hrvatski-Dalmaciji. V svojem strahu grdi in sumniči celó hrvatske uradnike, koji so službovali pri bosenski upravi ter priporoča ministru Kallayu, da odstrani hrvatski element, ako hoče imeti vredno, pošteno in nepristransko upravo!

Starčević i Strossmayer sta, zapustivši Krapino, ločila se prav prijazno; Strossmayer je rekel, da, kedar bi se kazalo kako navskrižje, naj se Starčević obrne naravnost do njega. Vse kaže, da ta dva načelnika združene opozicije se ne bodeta več ločila, ampak delovala v sporazumljenju. Tudi zunanji znaki bodo kazali na to.

Prvi hrvatski muzej v Dalmaciji. „Starinarsko društvo“ v Kninu pozivlja na društveno glavno skupščino na dan 24. avgusta v Knin. O tej zgodi odpre se prvi starinarski hrvatski muzej v Dalmaciji. Dnevni red skupščini je nastopni: 1. Otvoritev prvega muzeja hrvatskih spomenikov; 2. Nagovor predsednikov; 3. Poročilo tajnikovo; 4. Poročilo blagajnikovo; 5. Premena društvenega imena: „Kninsko starinarsko društvo“ v „Hrvatsko starinarsko društvo“; 6. Dopolnilna volitev jednega člana društvene uprave; 7. Popolnitev števila članov znanstvenega odbora; 8. Razprave o društvenem organu; 9. Slučajni predlogi. Na željo mnogoterih članov priredi se o tej priliki izlet na razvaline bazilike v Biskupijo. Dotičniki, ki se želé udeležiti tega izleta, naj se obrnejo do 30. t. m. na „Odbor za izlet u Kninsku okolieu“ ter prilože svoji prijavi predplačo 3 gld.

Kralj srbski in Gunduličeva slavnost. Mladi srbski kralj Aleksander I. izkazal je svoje spoštovanje spominu neumrlega pesnika Ivana F. Gunduliča na uprav originalen način. Poslal je preprost venec, izmed vsih vencev največi, a najpreprostejši. Ta venec pa imel je zgodovinsko-politiški pomen. Spleten bil je namreč iz cvetja, nabranega po Črni Gori, Novem Pazarju ter po vsih slovenskih in hrvatskih pokrajinah, pripadajočih pod avstrijsko žezlo. Ta venec naj bi torej predstavljal alegorično „Veliko Srbijo“, to je cesarstvo, katero bi se prostiralo od Dunava do Soče.

Ta bujna domišljavost mladega kralja pa se ima pripisovati baš njegovi mladeniški, naravni ognjevitosti.

Hrvat v Ameriki. Peter Samohod iz Hvara, živeči uže 23 let v Limu (glavnem mestu ljudovlade Peruvanske), izumil je nov stroj, s katerim se more hipom ustaviti parobrod, akoprav plovi največo brzino. Za svoj izum, kate-rega modél se je prav dobro obnesel, vdobil je od vlade Zedinjenih držav severno-ameriških patent za 17 let. Ako se ta stroj ponese v veliki meri, kakor na modelu, bode velike važnosti in koristi za današnje brodarstvo, posebno ako pomislimo na tisoče parnikov, ki se križajo na morju veliko hitrostjo in na veliko število nesreč, katere se godé dandanes vsled tega, ker pogostoma trči z vso silo ladija ob ladijo.

Krasan dar pjevačkomu družtvu „Kolo“. Iz Zagreba nam pišejo: „Presvietli g. Vladko barun Vranicani, vršeći želju svoje blagopokojne supruge, visokorodjene gospodje Pavle barunice Vranicani, položio je ovih dana 4000 for. na korist gospojnskega zbora „Kola“. — Broj meceneta u Hrvatskoj raste.

Galerija slika iz hrvatskoga narodnoga života. Pod tim naslovom izdavat će g. Emil Janc u Zagrebu razne slike, predstavljajuće narod i življenje naroda. Prva je slika već izložena; liepa je to ilustracija zagorske pjesme: „Kumek moj dragi, daj se ga napij — Dugo nas ne bu, daj se ga vžij!“

Črna Gora. Na Cetinju se delajo velike priprave za proslave 400letnice Obodske tiskarne. Prirejevalni odbor je v XIX. seji določil vsposed, koji je priobčil 15. t. m. „Глас Црногорца“. 25. (13.) julija je dočakanje in razmeščenje gostov, na večer razsvetljenje mesta, potem bakljada od Zetskoga doma do dvora, od koder, po pozdravu, se vrne pred Zetski dom. 26. (14.) jul. je zjutraj ob 8. uri svečan sestanek v Zetskem domu in pozdrav gostov, potem svečan sprevid v dvorsko kapelo na парастое Господарима: Ивану и Ђорђи Црнојевићима; nato svečan sprevid v monastirsko cerkev na blagodarjenje (zahvalnica). Potem sprejmata knez in kneginja čestitanja odposlanstev in to med pokanjem topov in sviranje glasbe pred dvorom. Ob 1. uri skupni obed, ob 6.: glasba, razne narodne igre in pevanje. Ob 8. večer glasbena zabava v Zetskem domu. 27. (15.) jul. odhod s Cetinja na Obod ob 4 zjutra; vodosvečenje na razvalinah tiskarne in spomin otcu Makariju in ostalim delavcem okolo tiskanja prvih srbsko-slovanskih knjig. Ob 9. zjutraj je zakuska na Obodu, katero priredi Reška (Riješka) nahija. Ob 10. zjutraj odhod z Oboda na Kruševac, Dukljo in v Podgorico. Večerja in nočišče v Podgorici, katero priredi Podgoriška občina. 28. (16.) Ob 4 zjutra odhod iz Podgorice na Plavrino; odtod izlet preko Skaderskega jezera in povrat na Rijeko. Nato obed v riješkem „Zabranu“ kneza naslednika. Ob 6. uri zvečer odhod z Rijeke na Cetinje. 29. (17.) jul. Ob 4. zjutra izlet in obed na Lovčev; skupna poslovilna večerja na Cetinju.

Proslave se udeležé Črnogorci sami od vseh krajev in gostje raznih Slovanov, poleg Rusov, Čehov itd. sosebno tudi

zunanjih Srbov. Vspored je pa tudi tak, da bodo udeležniki mogli ogledati si znamenite in po naravi lepe kraje. Listi raznih narodov so uže začeli razpravljati v posebnih člankih pomen te slavnosti; mnogo je rečeno uže v tem, da letos je najznamenitiša ta slavnost slovanska.

V Srbiji imajo sedaj, vsled sklepa skupštine, opraviti z obtožbo poprejšnjega liberalnega ministerstva pod načelstvom Avakumovića. Poslednji s 6 tovariši je prijavil v „Срп. Заврвн“ 4 strani dolgo obrano. Narod, ki ni dozorel za zapadno ustavno življenje, se s tem samo bega, in kakor se postopa sedaj z liberalnim ministerstvom, uteguejo pozneje postopati z radikalc, ako bi hotela viša volja, da zmagajo zopet prvi nad drugimi. Vse skup je pa le boj za formalizem, ki ostane ne le brez dobrih posledic, ampak celó škodljiv, ako se s tem zamudé kulturne zadače, katerih je polno izpolniti tudi srbskemu narodu.

Spomenik Gavriloviću. V Belgradu odkrili so v prisotnosti kralja Aleksandra spomenik Jovanu Gavriloviću. kateri je zapustil zak'adi srbskih ljudskih učiteljev ves svoj imetek — okolu pol milijona frankov. Po umoru kneza Mihajla bil je Gavrilović kraljevski namestnik vkupno z Ristićem in Blaznavcem.

Nemški državni zbor, ki je bil sklican zastran vojaške predloge, je sprejel to predlogo z 201 glasom proti 185 glasovom. Grof Caprivi je zmagal s poljskimi glasovi, in Košcielski je uže dobil kronin red II. vrste v plačilo za to glasovanje. Zares čudna je usoda in vloga Poljakov v Nemčiji! Cesar Viljem je neki rekel, da ne pozabi tega čina poljskih poslancev.

Ruski prestolonaslednik, vrnivši se iz Londona, pomudil se je nekoliko pri cesarju Viljemu.

Rusija. Ruski „Vestnik“ prinaša zanimivo vest, da je naložila vlada admiralu Avelanu sestaviti generalni štab za novo brodovje, katero se bode odposlalo v sredozemsko morje, kjer se ima ustanoviti. Ta vest daje evropskim diplomatom izvestno mnogo ugibanja in preišljevanja.

V Moskvi odpré se prihodnjega leta *sibirski razstava*. Svaha ti razstavi je: seznaniti svet z bogatstvom in naravo obče premalo poznane zemlje sibirske, pokazati etnografske nje posebnosti ter predočiti trgovinske odnošaje mej Sibirijo in Rusijo v ožem smislu ter promet sibirskih izdelkov z ostalimi državami.

Ruska velika mesta. Rusija šteje 19 mest, katera prekoračijo 100 tisoč duš. Ta mesta so: Peterburg z 1,003 tisoč, Moskva z 808.000, Varšava z 505.000, Odesa z 343.000, Kijev z 202.000, Riga z 195.000, Harkov z 188.000, Saratov z 165.000, Lodz z 150.000, Taškent z 124.000, Vilna z 120.000, Tifis z 105.000, Baku z 104.000, Samara z 103.000, Rostov ob Donu z 102.000, Berdričov z 101.000 in Nikolajev z 101.000 prebivalci.

Židje v Rusiji. Kakor poroča „Daily News“ iz Odese, posredoval je veliki knez Mihalj Aleksandrovič pri carju, da se je izgnanje židov iz kavkaških pokrajin odložilo „sine die“.

Euharistiški kongres bil je v polovici maja meseca v Jeruzalemu. Kolikor poročaja ruski „Правит. ВѢСНИКЪ“, udeležilo se ga je preko 800 hođočastnikov, 32 škofov in 350 duhovnikov. Sv. očeta zastopal je kardinal Langéniere. V razpravah zahtevalo se je od pripadnikov istočne cerkve jedino le, da priznajo *primat papežev*, med tem ko vse drugo, osobito obred, morejo pridržati nedotaknjeno. — Tekom kongresa držala se je služba božja v vsih obredih; slovansko opravljal je bolgarski unijatski škof Petkov, katerega je predsednik-kardinal posebno odlikoval.

Čehi v Rusiji. Iz nedavno objavljenih službenih podatkov ruske vlade razviditi je, da se je tekom zadnjih let vselilo preko 20.000 Čehov v Rusijo. Stanujejo večinoma po Volhyniji, kjer posedujejo preko 32.000 desjatin zemljišča. Dobra polovica teh priseljencev pristopila je uže k pravoslavni cerkvi. Po vseh šolah čeških naselbin je podučni jezik ruski, in to vsled želje naselnikov samih, koji najrajše govore med seboj ruski. Od leta 1887. pripadajo te češke šole neposredno pod rusko ministerstvo.

Z M E S.

Glagoliške listine. „Izvestja“, 3. sešitek, poročajo, da je v kranjskem deželnem arhivu (stanovski oddelek) 10 izvirnih listin, pisanih z glagolico v 16. stoletju. Listine, obsezajoče „turske glase“ ali poročila iz Primorske Krajine o gibanju turske vojske, pisali so slavni kranjski možje, kakor Herbert Turjaški, Jurij Siegesdorfer ter poslali vse na slovensko zemljo, in to dokazuje, da so tedaj še znali čitati glagolico. Ker so važne v kulturnem in jezikovnem pogledu, priobčila so „Izvestja“ njih tekst, toda z latinico, ker nima tiskarna glagolskih črk. Ta poročila so jednolična, kakor po jednom in istem vzorcu napravljena; zato zadoščuje za nas prepis jedne same listine n. pr. prve; ta se glasi:

„Vsim i vsakomu dajemo na znanje kakonam ovu uru pri-
doše | glasi od naših otajnih straž tr prijatelj da cerkez voj- | voda
vostale vojvode kisu na ovoj turskoj krajni spravljaju | vojsku veliku
i misle one druge svisce nigdi oko mihole van | izaiti i robiti ali
neznamo kadi zato otillismo to dati | na znanje da i vi od grada
do grada po vsem vinodolu i | na kras daste naznanje dase vsaki
quva i dabise ka ško- | da ne primirila i bog svami

dano v senu na 18 septembra 1556

herbert slobodni gdn. od auersperga
rim: kr. s. višćnik in kapitan senski

ovi turski glasi dase | nesu od grada do | grada po vsem
vino- | dolu i tja na kras | dan ter noć | brzo | brzo | brzo“

Gundulić ili Gondola? U knjižari Lj. pl. Bizzaro-Ohmućevića nalazi se knjižica, tiskana godine 1703. u Mljetcih (Benetkah) „con licenza de' superiori“, kojoj je naslov: „*Sese sina rasmelnoga Gospodina Giva Frana Gundulichia, Vlastelina Dubrouackoga*“ (Suze sina razmetnoga Gospodina Gjiva Frana Gundulića, Vlastelina Dubrovačkoga). Knjižica je dovršena: *V Debrovniku na VIII Giugna MDCXXII.* (Čitaj: u Dubrovniku na VIII gjunja MDCXXII). Prikazana je knjižica: *Prisvietlomu Gospodinu Jeru Giva Gundulichia — od vladara grada Debrovnika Dundu Svomu, Givo Frana Gundulichia P. I. P.*

O Gundulićevom koljenu veli čuveni dubrovački pjesnik *Elius Lampadius Cervarius* (Ilija Crijević), pjevajući propast Epidaura, porušenog godine 930. od Saracena:

Atque adeo proceres aliquos numerare juvabit,
Quos cladi superesse libet, mihi crede, futuros
Solamen tibi grande: tuo nam sanguine proles,
Gotia, *Gondoleumque* genus . . .

A *Didacus Pirrus* u svojoj elegiji „*De illustribus familiis, quae Rhagusae extant ad amplissimum senatum*“ piše:

Principio ventis et dis in vota secundis

Appulit Illyricis *Gondula* litoribus . . .

Po tome jesu Gundulići u broju onih, koji, pobjegavši iz Epidaura, utemeljiše „hrvatske Atene“.

„**Kroatische Tänze**“, što su ugledali svjetlo u Lipskom, u njemačkoj nakladnoj knjižari, u 2000 komada, već su razprodani. Od tih je prodano u Zagrebu 200, u Novom Jorku 272, u Norvežkoj 400. Usled toga je knjižara javila skladatelju F. S. Vilharu u Zagrebu, da će prirediti čim prije drugo izdanje.

KNJIŽEVNOST.

„*Slovanska knjižnica*“ začne izhajati oktobra meseca v Gorici. Izhajala bode vsacih 14 dnij v zvezkih po 4 tiskovne pole v mali osmerki ter prinašala prevode leposlovnih del iz vseh slovanskih jezikov. Naročnina znašala bode 2 glđ. 60 kr. na leto, posamični zvezki pa bodo stali 10 kr. Naročnino vsprejema upravništvo „Soče“ v Gorici.

Dra. Josipa Vošnjaka zbrani dramatični in pripovedni spisi. II. zvezek. V Celji 1893. Tiskal in zložil Drag. Hribar. 98 stranij. Cena 1 krona.

Slovensko-nemški slovar. Izdan na troške rajnega knezoškofa Ljubljanskega Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Peti sešitek Str. 321—400, od besede: „izmol“ do „klajnik“.

Katoličko cerkveno pravo. Napisao dr. Ferd. Belaj. Svezak I. U Zagrebu 1893. Dionička tiskara. Ciena for. 2.50.

U zatišju. Razne pjesme (1880-1892). Spjevao Josip Milaković. U Zagrebu. Dionička tiskara. Ciena 96 nč.

Almanak hrvatske bogoslovne mladeži. Spomen na 50godišnjim biskupovanja Sv. oca Pape Leona XIII. Uredio ga i izdao zbor duhovne mladeži Zagrebačke. U Zagrebu 1893. Tisak Dioničke tiskare. 239 stranij. C. 1 f., vezan 1.70.

Dalmacija. Iz djela: Austro-ugarska monarhija opisana i ilustrovana. Prievod s njemačkoga. Nakladom međunarodne knjižare F. Maršića u Spljetu. Tiskom A. Zannonija (St. Bulat). Svežić 8. C. 30 nč.

„*Život i rad Giva Frana Gundulića*“. Ta knjižica, katera je izšla v zalogi knjižarne D. Pretnerjeve v Dubrovniku prigodom Gundulićeve slavnosti, prinaša natančen životopis pesnika-velikana z njegovu podobu in sliko njegovega spomenika, kakor tudi razne podobe iz dubrovniškoga mesta in njegovih starin. — Cena 60 novč.

Rad jugoslovanske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga CXIII. Matematičko-prirodoslovni razred. U Zagrebu 1893. Knjižara jugoslavenske akademije (Dionička). Tisak Dioničke Tiskare.

Acta Bosnae. Potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752. Collegit et digessit P. Eusebius Fernandezim.

Edidit Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Cena 5 for. Zagreb, Dionička tiskara.

Istoriija srpske crkve. Od eškopa Nikajora Ručiča. Kњига прва. U Zagrebu 1893. Izdala „Srpska štamparija“. Cena 2.50 din. ali 2 krone 50 stotink.

Kako je Travička uklela Marka Malandriča, или тежко томе, кога куну. Приповијетка из бокешке прошлости. Написао Милан Правдиновић. Цетинје, државна штампарија 1893. Цијена 60 хелера.

Himna u Besjeda од Јована Сундерића. У славу стогодишњице Сима Милутиновића. Сарајлије, српског цјесника. Издање главног одбора за подизње споменика Симу Милутиновићу, Сарајмији. Сарајево. Прва српска штампарија Систе I. Савића. 1893. Цијена 1 круна. Himno je uglasbil Дуон. де Сарносан Торџио; за нjo sledi še 1krat tekst te himne, potem pa životopis pesnikov.

V. Beneše Trebizskeho spisi sebrané. Novélatiné vydání v sešitech o 48 stranách po 16 kr. Nakladatel F. Topič, knihkupec v Praze. Doslej je izšlo 28 snopičev, ki obsezajo: Díl I. Pod doškovými střechami. Díl II. V červánčích kalicha. Díl III. V záři kalicha. Pořadí první. Díl IV. Pořadí druhé.

Jan Kollár, 1793—1852. Sborník statí o životě působení a literární činnosti pěvce „Slávy Dcery“. Na oslavu jeho stoletých narozenin redakcí Františka Pastruka vydaly Český akademický spolek a Slovanský akademický spolek „Tatran“ ve Vidni. Na Dunaju, 1893.

„*Nových Proudů*“ číslo 10, prinaša nastopno vsebino: „Sociální aristokracie“. — I. S. Machar: „Magdalena“. (Pokracování). — Jean Richepin: „Dobré jitro, pane!“ — Jiří Karásek: „Narkosy“. — „Z naší doby“. — „Nové Proudů“ izdaje K. St. Sokol v Prazi, ureduje pa Jos. Škába. — Naročnina je 1 gld. za četrt leta, 4 gld. za celo leto. — Uredništvo in upravništvo je v Prazi, Jungmannova tř., č. 30.

Ottova Lacináknihovna narodní. Sešit 25. a 26: „P a n M a r k ý z: Roman od S. B. Hellera. Pisatelj uvaja delo s popisom krajev tatrskih, potem Varšave. Glavne osebe: bogat ruski obrtnik Botrovski s hčerjo Ilóno, njenim snubačem Jeg. Vlad. Koršunom in junakom romana markizom de Sevilla itd. Dejanje se vrši na Ruskem. — Cena sešitu 10 kr.

Slownik języka pomorskiego czyli kasubskiego wot Stefana Ramulta (XLVIII a 298 str. w 4°. Krakow 1893. Ta knjiga sadrzuje okolu 14.000 kašubskih besed, na koncu pa prinaša kot dodatek 47 narodnih bajk in pripovedk, katero gradivo „bē autor sam mjez kašubskim ludom nazbēral sebi hakle dowola sudzić wo prašenju, ke kotrej hatzy słowjanskyh rēčow słuša kašubska rēč“?

Drobní lidé Črty ze všedního života od Ignáce Hermannna. Drugé, pozmeněné vydání. Vyšly sešity 5. a 6.,

kteře obsahují: Paběrky z redakčního koše: Muj trapič. Muj první honorář. Co pošta přináší. — Památka na jubilejní vystavu. Itd. Třiarachový sešit skvostné upravy stojí 20 kr. Vydává nákladatelství I. Otty v Praze.

Untersuchungen über Quantität und Betonung in den slavischen Sprachen. I. die Quantität im Serbischen A. Leskien. Leipzig, 1893. S. Hirzel 8.0 84. M. 3.

Мисли о народнихъ малорускиихъ думгахъ. П Житескій. Киевъ. 1893. 8.0 IV., 249, ц. 4 р.

Опытъ сравнительнаго этимологическаго словаря литературнаго языка. Н. Горяевъ. Тифлисъ, 1893. 8.0 240, С. 3 pp.

Русская библиотека. 1893 г. Томъ III. (Стр. 321—448.) Лѣвовъ. Типография Ставропигійскаго Иститута.

Listnica uredništva.

M. Cr-ac u Beču. Zašto se ne čete oglasiti? Do vidjenja! *A. N. u Zadru.* Latinom je odzvonilo u hrvatskoj Dalmaciji. Čim se vladaju više fakinski, tim će propasti prije. Ako im nije pravo medju nama, slobodan im put preko mora. — Da ste nam zdravo!

Bl. M. u Dubrovniku. Vi pišete: *slovinški-hreatski*. To nije pravo. — *Slovinški* (i-kavski) = *slovjenski* (je-kavski) = *slovenski* (e-kavski) = *slovanski* = *slavenski* = *slavjanski* (osnove: slov-i slav-). Stari Dubrovčani (Dalmatinci) bijahu *Slovinci* (*Slovinac* = *Slovjenc* = *Slojven* = *Slovan* = *Slaven*), kao što su „Slovinci“ i Rusi, Poljaci, Česi itd. Nu kao što su Rusi, Poljaci itd. „Slovinci“, ali ipak Rusi, Poljaci itd. — tako i stari Dubrovčani (Dalmatinci) bijahu „Slovinci“, ali ipak Hrvati. — I Vi ste Hrvat, a s toga, što ste Hrvat, jeste *eo ipso* i „Slovinac“ Da ste nam zdravo u *slovinškoj* „kruni hrvatskih gradov“!

Mirko B. u Zadru. Nije zlato, sve što sjeva,
Ni poeta, sve što pjeva.

a+b v Ljubljani. Vi nas prašate, kdo je doktor Mahnit. Doktor, koji je mahnit. Bolje sintetsko-analitiške definicije ne dobite.

„*Slavoljub*“ v *M. riboru*. Hrvatski deseterec v slovenskem jeziku mora imeti dierezo po drugem troheju. Cesuri nije mesta v desetercu nikdar. — Da ste nam zdravi i srčeni!

L. Z. u Zagrebu. Pravo imate, kada velite, da nećete klonuti duhom. Ta ste roda hrvatskoga! Bog i Hrvati-Slovinci!

A. R. v Ljubljani. Ali = aber, ili = oder, da-li = ob. — Pišite nam slobodno.

„*Istarski Hrvat*“. Bilo bi dobro pisati i ob onoj stvari, kao što bi i o sto drugih. No šta čete? List ne izlazi nego dva puta na mjesec, a imamo materijala i za siromake i za bogataše. — Javite se opet

„*Ypsilon*“ na *Dunaju*. Nije za naš list; pošljite kam drugam. — Bog i sreća junaška!

Opomnja uredništva. Na nekatere strani smo dolžni odgovoriti pismeno; to se zgodi kmalu. — G. V. v Krškem: Odzdrav! „Z švice visokih gor“: Pride na vrsto, hvala! — Kadar nastane kaka pomota pri ekspediciji lista, ne čakati, ampak takoj oglasiti se pri nas. Mi lista običajno nikomur ne ustavljamo, najmanj pa takim, o katerih vemo, da v kakoršnih si bodi obrokih pošteno poravnavaajo naročnino.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji ceoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.